
Nr. 3-4 TARTU 1930

Sisu:

	Lhk.
1. „Eesti Hõimu“ toimetuse vahetusel. <i>V. Ernits</i>	34
2. Viiendaiks Soome-Eesti üliõpilaspäeviks. <i>V. Ernits</i>	36
3. Fenno-Ugria tervitus hõimupäeviks 1930. a.	37
4. Ungari tervitus hõimupäeviks. <i>A. Szent Miklós</i>	42
5. Heimorakkade ideologia. <i>Teo Snellman</i>	43
6. Liivi ühingu tervitus hõimupäeviks	46
7. Liivi hümn. <i>K. Stalte</i> , tõlkinud <i>V. Ernits</i>	47
8. Välis-Eesti ühingu tervitus hõimupäeviks 1930. a.	48
9. Surma lõikus hõimutegelaste keskel. <i>V. Ernits</i>	49
10. Dr. phil. h. c. Mikkel Martna hõimutegelasena. <i>V. Ernits</i>	52
11. Mõningaid mõtteid soome-ugri rahvaste tulevikust ja nende suhetest teiste rahvastega. <i>V. Ernits</i>	53
12. Karjala Sotsialistliku Nõukogude Vabariigi 10. a. juubeli puhul	61
13. Suomen kielen harrastusta Eestissä. <i>Otto Mertanen</i>	62
14. Paar sõna „kokkuvariseva Soome silla“ kaitseks. <i>V. Ernits</i>	65
15. Kaks näidet mordva rahvalauludest. Tõlkinud <i>A. Oras</i> .	66
16. Kolm erzá-mordva mõistatust. <i>A. R.</i>	67
17. Kirjandusest: B. Linde: „Loova Kesk-Euroopa poole“. <i>V. Ernits</i>	67
18. Dr. Peeter Aleksander Speek	68
19. Fenno-Ugria asutamisest ja senniseist tegevusest	68
20. Asutis Fenno-Ugria tegevuse ülevaade 1929. a.	70
21. „Eesti Hõimu“ 1929. a. aruanne	71
22. Üliõpilaste hõimuesindus. <i>Ilmar Tõnisson</i>	72
23. Piirimaade Seltsi tegevusest. <i>V. E.</i>	74
24. Väikesi teateid hõimutöö alal. Fenno-Ugria Tartu osakonna tegevuse ülevaade 1920. a., Eestist, Soomest, Venemaalt, Lüivist	76
25. Magyar nyelvű tartalmi áttekintés	78
26. Suomenkielinen sisällyskatsaus.	79

Toimetuselt.

Järgmine „Eesti Hõimu“ number ilmub uueks aastaks Akadeemilise Hõimuklubi väljaandel. „Eesti Hõimu“ toimetuse ja talituse aadress on uuest aastast alates Tartu, Üliõpilasmaja, Akadeemiline Hõimuklubi, telef. 2-91 (Üliõpilasmaja). Vastutav toimetaja prof. dr. J. Mägiste asub Kroonuaia tän. 8, telef. 6-55, tegev toimetaja mag. Elmar Päss on tabatav kella 3-ni Eesti Rahvalaule arhiivis Eesti Rahva Muuseumi raamatukogu majas, Aia tän. nr. 42, telef. 2-96, kodune aadress Suurturg 11.

„Eesti Hõimu“ on Soome saatkojad Eestis tellinud levitamiseks Soomes ja Soome saatkondades 30 eks.

Toimetus saatis käesoleva aasta „Eesti Hõimu“ esimese numbriga ka läinud aasta tellijatele ühes arvega, nagu seda teevad paljude ajakirjade toimetused välismaal, eriti Ameerikas, eelduses, et tellijad ei keeldu tellimiste uuendamisest. Kahjuks reageerisid võrdlemisi vähesed endised tellijad sellele. Sellest ei või midugi väljalugeda tahtmatust ajakirja tellimist uuendada, vaid pigemini selle lihtsalt toimetamata jätmist, nagu see meil harilik. Toimetus saadab samal kombel käesolevagi numbriga ühes arvega ja loodab, et see seekord tasutakse, kuna see on selle aastakäigu viimane number.

Toimetus palub lugejaid igatahes arvesse võtta seda, et selle aastakäigu puudujääk on paratamatu, ja et iga tellija aitaks oma tellimisrahaga seda puudujääki vähendada ja sellega sennise väljaandja isiklikku vastutuskooormat kergitada.

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA JA EESTI HÕIMUORGANISATSIOONIDE
HÄÄLEKANDJA.

Väljaandja: ASUTIS FENNO-UGRIA.
Aadress: Tallinna, Lai tän. 1, Suomi-
büroo.

Vastutav toimetaja: V. ERNITS.
Toimetus ja talitus: Tartu, Uus-Savi t. 2, k. 3,
tel. 7-22.

Tellimishind: aastas 1 kr., õpilastellimine 50 senti; toetustellimine alates 5 kr., autellimine
alates 10 kr., üksiknumber 25 senti. Ilmub Tartus, 4 korda aastas.

20A

Nr. 3—4, III aastak. Oktoober

1930.

EESTI HÕIMU TOIMETUSE VAHETUSEL.

Kuna nende ridade kirjutaja siirdub lähemal päivil Varssavi üli-
kooli teaduslikule tööle Poola Vabariigi haridusministeeriumi stipendi-
aadina, siis tuleb tal tahes ehk tahtmata „Eesti Hõimu“ toimetamise tööst
loobuda. Vastavate läbirääkimiste alusel hakkab Akadeemiline Hõimu-
klubi seda ajakirja edaspidi välja andma, kuna vastutavaks toimetajaks
tuleb prof. dr. phil. J. Mägiste, tegelikuks toimetajaks mag. E. Päss.

Tagasi vaadates „Eesti Hõimu“ kolmeaastasele toimetamisele tun-
neb nende ridade kirjutaja õieti hääd meelt selle üle, et tal võimalus
hõimuorganisatsioonide keskkoondise Fenno-Ugria ja paljude aatesõp-
rade kaasabil teostada oma kauaaegse unistuse eesti hõimuajakirja asu-
tamist ja toimetamist terve kolme aasta kestel. Kuigi seda rõõmu segas
natukene asjaolu, et tuli võtta omale vastutusele ka ajakirja aine
riisiko ja kanda hoolt isegi selle levitamise eest, milline on meie oludes
tihtigi raskem kui ajakirja toimetamine, siiski ei suutnud see takistada
ega vähendada „Eesti Hõimu“ toimetamise rõõmu, milline püsis värskena
käesoleva numbri toimetamistööde lõpuni.

Eemaldudes toimetuse tööst väljendan soovi, et uus toimetus leiaks
omas töös samasugust rõõmu ja sisemist rahuldustunnet, nagu see sai
osaks nende ridade kirjutajale eelmisel kolmel aastal. Õitsegu, kosugu,
kasvagu „Eesti Hõim“ jõudsasti uuel toimetusel ja leidku palju poole-
hoidjaid meie hõimusõprade ringkonnis.

Villem Ernits.

5. SOOME-EESTI ÜLIÕPILASPÄEVIKS.

Ajalehtede teadete järele peetakse 5. Soome-Eesti üliõpilaspäeva tänavu 3.—10. oktoobrini. Lähem aja jaotus oleks järgmine: 3.—6. oktoobrini üliõpilaspäevad Helsingis, 6.—8. oktoobrini külaskäik Turku, 8.—10. oktoobrini tagasitulek Helsingist.

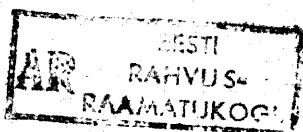
Kahjuks pole senni Eestisse midagi teatatud üliõpilaspäevade eeskavast, kuigi see oleks sinna sõita kavatsejatele elteatena tarvilik olnud, vahest isegi määravalt kogu sõidu suhtes. Jääme siiski lootma, et üliõpilaspäevade eeskava osutub küllalt sisukaks ja väärikaks. Siiski peame tähendama, et on juba kauemat aega märgata üliõpilaspäevade eeskavalise külje teisele kohale nihkumist lõbustustega võrreldes. Viimaste vastu ei tarvitse eriliselt vaenulik olla — ka selgi on oma tähtsus Soome-Eesti üliõpilaskondade vastastikkuses lähinemises, kuid see ei tohiks siiski kõrvale tõrjuda üliõpilaspäevade tõsisemat eeskava.

On tihti kaevatud ja nähtavasti õigusega, et need Soome-Eesti üliõpilaspäevad kipuvad õieti välja kujunema suurejoonelisemateks üliõpilashõimupummelungideks, kus juures isegi alkohol mitte kõige viimast osa ei etendavat. Need kaebused näivad põhjenevat ümberlökkamatuile tõsiasjule, ja sellepärast tulebki neid võtta tõsiselt. Poleks ju midagi eriliselt katki, kui ainult mõni üksik üliõpilane juhtuks selkorral erandnähtena vähesel määral alkoholi tarvitama, kuigi just seegi päris ilus ega korras pole. Kui seda aga tehakse hulgaliselt, eriti keeluseadusmaal, siis tuleb seda nähet juba küll tõsisemalt tähele panna ja selle vastu võitlust alustada. Ma kardan, et need hoiatused võivad tarvilikuks osutada ka tulevaste hõimupäevade suhtes, kuid ma oleksin üllirõõmus, kui ma selles kartuses eksiksin.

Soome-Eesti üliõpilaspäevad on olnud tähtsaks teguriks Soome ja Eesti hõimurahvalisel lähinemisel. Nad peavad seda olema tulevikuski, ja selleks tuleb neid niihästi eeskava kui ka tegelikkude ülesannete suhtes ikka täielikumalt välja arendada ja neist eemale hoida võimalikud ebanähted. Samuti tuleb kindlamalt garanteerida ka nende otsuste teostamine.

Viimastel Soome-Eesti üliõpilaspäevadel Tartus otsustati tegelikus hõimutöös käsikäes käia Soome ja Eesti üldiste hõimuorganisatsioonidega. Jäeb soovida, et arenemine läheks samas sihis ka algavail üliõpilaspäevil, ja et jõutaks märgatavasti edasi nende otsuste teostamisel.

Lõppeks tuletame tänavustele üliõpilaspäevadele meelde, et II. soomeugri kongressi puhul Tallinnas 1924. a. peetud esimestel soomeugri üliõpilaspäevadel otsustati viimaseid korraldada iga järgneva

soomeugri kongressiga ühenduses. Nii tuleks järgmine soomeugri üliõpilaskongress korraldada Helsingis tuleval aastal, jättes sel aastal korraldamata erilise Soome-Eesti üliõpilaspäeva. Seda otsust tuleks silmas pidada tänavu peetavail Soome-Eesti üliõpilaspäevil ja kõigi hõimumaade üliõpilaskondade tähelepanu juhtida tuleval aastal peeta-vaile soomeugri üliõpilaspäevile Helsingis.

FENNO-UGRIA TERVITUS HÕIMUPÄEVIKS 1930. A.

Oktoobrikuu kolmandal laupäeval ja pühapäeval, s. o. täna ja homme, 18. ja 19. oktoobril s. a. pühitseb Eesti teist korda hõimupäeva, seekord ühel ajal Soome, Ungari, Liivi ja Välis-Eesti organisatsioonidega.

Täna peetakse koolides hõimuaktusi ja ettekandeid. Täna ja homme korraldatakse organisatsioonides hõimupidustusi ja homme kiriku- kuis hõimujumalateenistusi. Täna ja homme kõvendame jällegi omis südameis neid sidemeid, mis meid ühendavad meie kogu maa- ilmas laialipillatud suguvendadega väliseestlastega ja kõigi meie hõimurahvastega.

Meie suurimale hõimurahvale ungarlastele oli läinud aasta eriliselt tähtis. Ungaris korraldati nimelt läinud aasta augustikuul esimene üleilmline ungarlaste kongress, mille sihiks oli kultuuriliselt ja vaimliselt ühendada viis miljoni välisungarlast kaheksa miljoni kodu-ungarlasega. Sellest kongressist võttis osa kokku üle 1000 isiku; seal tehti kavatsusi ungarlaste kultuurühenduse loomiseks üle kogu maailma. Kongressist võtsid osa ka Eesti esindajad ja selle kongressi kaudu saatis kogu ungari rahvas eesti rahvale omi tervitusi. Välisungarlaste korraldamine annab Eestilegi head eeskju väliseest- laste korraldamisel.

Eriliselt suurt elevust tekitas Ungaris „Kalevipoja“ ungar- rikeelse tõlke ilmumine, mille on valmistanud soojem Eesti sõber Ungaris dr. Aladár Bán. Tõlge on leidnud väga palju kii- tust niihästi Ungaris kui Eestis, ja Ungari haridusministeerium on seda kõigi koolide raamatukogudele soovitanud.

Ungari-Eesti läbikäimine arenes läinud aastal elavamaks: Eestit külastas 60 liikmeline ungari õpetajate ekskursioon, ja mitmedki eest- lased viibisid läinud aastal Ungaris, seal õppides, ungari ajalehtedes kirjutades ja ungarlastele Eesti üle kõnesid pidades. Aasta lõpul külastas Eestit väga andekas noor ungari viiulikunstnik pri. Annus Havass, esinedes mitmel pool kontsertidega.

Tänavu kevadel külastas Eestit Ungari haridusminister krahv Kuno Klebelsberg omade saatjatega. Ta pidas Tartu ülikoolis teadusliku kõne Ungari ajaloost. Omade teenete eest valiti ta Tartu ülikooli poolt audoktoriks. Ta pani Eestis aluse soomeugri instituudile Tartu ülikooli juures, millised on asutatud ka Soomes ja Ungaris ning millised asuvad omavahelisele koostööle oma uurimisülesannete täitmisel. Meie saadame täna sooje tervitusi ungari vennasrahvale ja soovime temale paremat, ilusamat tulevikku, ka kõigile neile miljonitele ungarlastele, keda saatus on oma kodumaa küljest lahti kiskunud.

Meie põhjapoolse vennasrahva soomlastega oleme läinud aastal üksteisele vaimliselt palju lähemale jõudnud kui enne. Mõlemal maal on tärpanud suurem huvi vennaskeele õppimise vastu, ja mõlema maa õpetajate seminarides ja suures osas keskkoolides õpetatakse headuga vennasrahva keelt, Eestis isegi mõnes algkoolis. Oleks soovitav, et soome keelt hakataks meil õpetama ikka suuremas arvus koolides, kus see võimalik.

Paaril viimasel suvel korraldati juba laiemalt õpilasvahetust Soome ja Eesti vahel: mitukümmend eesti kooliõpilast viibis kolm nädalat Soomes, soome kooliõpilaste külalistena, ja samad soome kooliõpilased jälle kolm nädalat Eestis. Selle kuue nädala kestel on soomlased eesti keele ja eestlased soome keele kõnelemise suurtes joontes ära õppinud, ühtlasi ka teine teise maa, rahva ja kultuuriga tutvunenud. Nii kõveneb vaimline sild Soome ja Eesti vahel. Soovitav oleks, et õpilasvahetus ikka laieneks ja süveneks, nii et võimalikult suurem arv meie noortest tegelikult soome keelega ja eluga võiks tutvuneda.

1929. a. suvel kaotati Eesti ja Soome vahel välispassid ja sõiduload, mille tagajärjel läbikäimine Soome ja Eesti vahel on muutunud väga elavaks. Soomlasi on paaril viimasel aastal Eestis käinud tuhandeid, samuti ka eestlasi Soomes. Ka see on suurel määral kaasa aidanud Soome ja Eesti lähenemisele, samuti nagu üksikute Soome kultuurtegelaste külastused Eestis ja vastupidi.

Soome valmistub suurteks hõimupidustusteks 1931. aasta juunikuul. Siis peetakse Helsingis neljas soomeugri kongress, millest võtavad osa kindlasti mitusada ungarlast ja eestlast ja teisigi hõimlasi, kõnelemata soomlastest endist, kelle poolt osavõtjate arv kindlasti tuhandetesse ulatub. Selle kongressiga ühenduses korraldatakse Soomes suurim Soome laulupidu, välissoomlaste päev, spordivõistlusi, Põhjamaade ja soomeugri karskuskongressid, soomeugri näitus, Põhjamaade ja soomeugri karskusnäitus, üksikute Soome karskusorganisat-

sioonide pidulikud kongressid väliskülastuste osavõtul, Soome Noorsooliidu 50-aastased juubelipidustused Mikkelis ja Soome Rahvaülikoolide päev Ilomantsi rahvaülikoolis Soome Karjalas. Kõik need kultuurilised kongressid ja hõimu- ja karskuspäidustused tahetakse paigutada võimalikult üksteise järele, nii et külastajad Eestist, Ungarist ja mujalt võivad neist osa võtta üheainsa sõidu kestel Soome, ilma üleliigsete kuldeta. Kuna sõit Soome on lähidane ja kongressi puhul erilisel odav, samuti võimaldatakse odavate ühiskorterite saamine, siis on loota, et Eestist külastab Soomet tuleval suvel palju hõimusõpru, eriti õpetajaid, et saada otsekohesid muljeid Soome maast, rahvast ja kultuurist, mida võidakse siis hiljemini edasi anda kogu koolile Soomest kõneldes õpitundidel ja hõimupäevadel.

Tuleva-aastased kongressid Soomes on igatahes suurimaks hiilgeajaks Soomele ja ta kultuurile, samuti kogu soomeugri rahvastele. Täitkem meie oma osa auga ses suures hõimurahvaste kultuurparlamendis ja sellega ühendatud hõimupäidustustel!

Need kongressid tahavad tõsta kõrgele kõigi hõimurahvaste kultuurilise kokkukuuluvuse lipu, julgustada kõiki hõimurahvaid, neile anda hoogu ja jõudu kultuurilises edasipüüdmises kõigi teiste maailma rahvaste keskel.

Välke liivi vennasrahvas on praegu agaralt tegevuses oma rahvamaja ehitamisel. Läti valitsuselt on selleks maatumkk saadud, odavamama hinnaga ehitusmaterjali ja toetust lubatud, kuna Soomest, Eestist ja Ungarist on kokku ligi üks miljon senti eesti rahas toetust kogutud, selle hulgas ka Eestist korjanduse kaudu ja koolide poolt läinud hõimupäeval kogutud annetused. Muidugi ei suudeta sellega veel liivi rahvamaja valmis ehitada, vaid annetusi tuleb edasi koguda niihästi Eestis, Soomes, Ungaris, Lätis ja mujal. Meie kõik saadame liivlastele tänasel hõimupäeval oma soojema tervituse ja lubame neid ühiselt toetada nende rahva suurima mälestusmärgi ehitamisel. Ühtlasi tahame neile abiks olla nende kultuuri üldisel arendamisel, milleks ongi Eestis asutatud eriline Liivi Ühing.

Venemaal asuvate hõimlaste saatuse on kõige lähemalt ühendatud kogu Vene riigi ja rahvaste saatusega. Meie teame, et meie hõimlastel on Venes omad riiklikud omavalitsusasutised, omakeelsed koolid, omakeelsed ajalehed, ajakirjad ja kirjandus ja mitmesugused haridusasutised. Paljudes Venemaa ülikoolides õpetatakse ja uuritakse praegu meie Venemaal asuvate hõimlaste keeli, kirjandust ja haridust. Rahvuskultuurilises mõttes on need rahvad viimastel aastatel

väga jõudsalt edenenud. Poliitiliselt ja majanduslikult aga käivad nemad käsikäes kogu Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu saatusega.

Läinud aastal on Nõukogude Vabariikide Liidus ka mordvalastele antud omavalitsusraioon, lisaks endistele Karjala Sotsialistlikule Nõukogude Vabariigile, Mari (Tšheremissi), Komi (Sürjäni), Udmurdi (Votjaki) ja Permjaki rahvusriikidele omavalitsusraioonidele. Mingisugused omavalitsusasutised on ka samojeedidel; soomlastel, eestlastel ja ingerlastel teatud ulatuses kultuuriline autonoomia, kuna vadjalaste, vepslaste, vogulite ja ostjakite kohta teated puuduvad.

Karjala Sotsialistlik Nõukogude Vabariik pühitses käesoleva aasta 4. augustil oma 10-aastast juubelit, mil puhul tuletati meele edusamme niihästi rahvakeelse haridustöö kui ka muil elualadel.

Peale hõimurahvaste tuletame meele vä l i s e e s t l a s i, meie suguvendi, kes asuvad praegu väljaspool Eestit. Kõige rohkem asub väliseestlasi Venemaal, umbes 160.000, siis P. Ameerika Ühisriikides, umbes 25.000, Lätis umbes 8000, Kanadas, Austraalias, Argentiinas ja Brasiilias mõni tuhat igal maal, Soomes üle tuhande, teistes maades mõned sajad, kümned ja üksikud. Sidemete loomine väliseestlastega on läinud aastal edenenud, kuigi mitte küllalt kiiresti. Niihästi Fenno-Ugria kui ka Välis-Eesti ühing on kogunud hulga väliseestlaste aadresse. Kodumaalaste poolt on paljuid väliseestlaste organisatsioone külastatud, neis kõnedega esinetud. Väliseestlastele on kodumaalt kirjandust saadetud. Meil ilmub ajakiri väliseestlaste jaoks: Välis-Eesti ühingu „Välis-Eesti Almanak“, millisega ühines Fenno-Ugria „Väliseestlane“. 1929. a. suvel peeti Pärnu laulupeo puhul pidulik vastuvõtt Riia eestlastele.

Tähtsamaks küsimuseks Välis-Eestis on eestikeelne vabaharidustöö, eesti seltside tegevus, eriti aga eesti koolid ehk vähemalt eesti keele õpetus lastele pühapäeva- või suvekoolides. Eestikeelseid koole on aga olemas ainult Venemaal ja Lätis, ja Austraalias on katseid tehtud eesti keele õpetamisega lastele, sama on kavatsatud Leeduski. Omal ajal oli eestikeelne kool ka Helsingis. Ühisriikides, Kanadas, Brasiilias ja Argentiinas, kus tuhandeid, Ühisriikides isegi kümneid tuhandeid eestlasi, nendest osa jõukaid, pole aga senni asutatud eesti koole, ka mitte pühapäevakoole ehk suvikoole, nagu seda on teinud soomlased ja ungarlased. See on aga suur puudus, sest selle tõttu võõrdub noorsugu emakeelest ja läheb meie rahvale kaduma. Vä l i s - E e s t i a s u n d u s e d peaksid kindlasti hakkama eestikeelseid pühapäeva- ja suvikoole asutama, et oma noortsugu ümberrahvustumise eest hoida.

Kuidas võib aga kodumaa siin aidata? Väga mitmel kombel. Kui kogu kodumaa seda mõtet tarvilikuks peab ja toetab, kas või kodumaa-laste isikliku tutvuse kaudu väliseestlastega, kirjavahetuse kaudu jne., siis ulatub see Välis-Eestissegi, sest igal väliseestlasel on sugulasi ja tuttavaid kodumaal, ja igal kodumaalasel Välis-Eestis. Sellepärast kõne-lemegi hõimupäeval igal pool eesti koolide, vähemalt pühapäeva- ja suvi-koolide hädatarvilikkusest Välis-Eestis ja loodame, et väliseestlased kord tõsiselt selle mõtte teostamisele asuvad, eriti Ameerikas, kus see majanduslikult mingisuguseid raskusi ei tee. Ainult hääd tahtmist on tarvis, ja seda peaks väliseestlastel enese alalhoiuks ometi jätkuma!

1933. a. korraldatakse Eestis suur laulupidu ja sellega ühenduses korraldab Välis-Eesti ühing suurema üleilmilise väliseestlaste kongressi. Senni tuleb aga kõvendada sidemeid väliseestlastega, selleks kõiki või-malusi kasutades, nii et sellel kongressil juba võiksime öelda, et kau-gelt suurem osa väliseestlastest pole mitte enam oma rahvale kadumas, vaid elab ja töötab kogu maailmas oma rahva ja selle kultuuri kasuks.

Setude ja ingerlaste keskel tegutseb Eestis õige edukalt Piiri-maade Selts, neid äratades iseteadlikule rahvuskultuurilisele elule ja tegevusele. *)

Meie kodumaalased ise aga peame olema hingeks niihästi hõimu-kui ka väliseesti liikumisele, seda toetades niihästi oma tööga ja poole-hoiuga kui ka rahaliselt. Rahapuudusel ongi Vabariigi Valitsus pida-nud jätma hõimuorganisatsioonide keskkondise Fenno-Ugria ilma pea igasuguse riiklise toetuseta. Seda enam on aga kohustatud meie selts-kond, kogu meie rahvas toetama neid organisatsioone, kes kõvendavad sidemeid meie ja väliseestlaste kui ka meie ja hõimurahvaste vahel. Hulgaline, kümnete tuhandete omaabi on suur jõud, ja kui iga hõimu-päevast osavõtja ehib oma rinda 10-sendilise hõimulipukesega, siis kogu-nevad sellest juba kenad summad meie hõimutöö arendamiseks, millised võivad ulatuda tuhandete kroonideni.

Eriliselt tähtsad ja tarvilikud on niihästi hõimu- kui ka väliseesti liikumises vastavad ajakirjad: „Eesti Hõim“ ja „Välis-Eesti Almanak“. Need võivad aga ainult siis ilmuda, kui neil on küllaldaselt tellijaid ja lugejaid. Läänud aastal saadi veel ajakirja „Eesti Hõimu“ ja „Välis-eestlase“ jaoks toetust kultuurkapitalist, kuid tänavu peavad nad lootma peaaegu ainult tellijate arvu tõusule. Sellepärast on kõigi hõimusõprade esimene ja kõige väiksem ülesanne neid ajakirju tellida, et nende kaudu tähele panna ja teada saada, mis sünnib hõimutöö alal meil, Soomes,

*) Üksikasjalikumalt v. „Piirimaade Seltsi tegevus“, lhk. 74.

Ungaris, Välis-Eestis ja mujal, ühtlasi aga nende ajakirjade ilmumist võimaldada. Telligu hõimuajakirju kõik koolid, kõik seltsid ja kõik hõimusõbrad niihästi koolides kui ka väljaspool, sest see on üheks tähtsamaks sammuks meie hõimutöö kindlustamisel. Seda paneb tänasel hõimupühal hõimuorganisatsioonide keskkoondis Fenno-Ugria kõigile eriti südamele.

Meid, eestlasi, on vähe, meie rahvaarv on väike teiste suurte rahvastega võrreldes. Kui meie aga kokku hoidume ja väliseestlastega ja oma hõimurahvastega lähemaid kultuurilisi sidemeid sõlmime, siis tõuseb meie jõud, siis tekib meis mitmekordselt suurem ühisjõud, siis suudame meiegi üleilmilise kultuuri edendamiseks omalt poolt märgatavalt kaasa aidata.

Hõimuorganisatsioonide keskkoondis Fenno-Ugria.

UNGARI TERVITUS HÕIMUPÄEVIKS.

Rõõmuga võtan sulle, et tervitada Eesti vennasrahva poegi juhul, mis on esmajoonel määratud meie rahvahõimu ühtekuuluvust ja sugulustundeid arendama ja kasvatama. Põhja vennasrahvastega seovad mind mitte ainult need teaduslikud sidemed, mida keele uurimine on esmakordselt tunnetanud, vaid neist palju tugevamad, soojemad ja vaheatumad, millised kujunesid sest ajast saadik, kui ma elan nende keskel ja tunnen rõõmu nende võõrastevastuvõtlikkusest. Eesti ja Soome vennasrahvad pole mulle enam võõrad. Ma tunnen end nende keskel kodus olevat. Ma olen neid armastama hakanud. Mida rohkem ma nende mõtteilmale lähinen, seda väärtuslikumaks see muutub minule.

Pikad valjud pimedad talved katavad paksu lume ja jää korraka põhja vennasrahvaste kodumaad, kauaks ajaks heites enese alla kõik suvel lohkava elu. On siingi siiski suvi, niisugune suvi, millise pikad päevad on heledamad ja säravamad kui seal, kus suve ilu ei tarvitse talvel peitu pageda.

Ja niisugused on selle maa elanikudki. Valju, külma, rahuliku välimuse taga, nüüd tean juba, peitub soe süda, rikas hing ja õige kaine mõistus.

Pole nii kerge võõral üles leida seda hinge ja südant, sest enne tuleb murda see jääkord, mis teda katab. Kui see tal korda läheb, siis võib ta sellest õppida. See pole võõrastele kerge, kuid siiski, kui ungarlane satub põhja vennasrahvaste keskele, siis see jääkord sulab otsekui iseenesest tema ees. Seda sulatab südamete ühtlane tuksuminegi, hingede ühine igatsus ja lähendab üksteisele ka ruttu mõistusi. See on

ühine veri. Ja siis me tunneme, et oleme ühe perekonna liikmed, perekonna, mille liikmed on võõrasemalik saatus laiali pillanud, et igale ühele eraldi hoope anda, kuid mille liikmed on siiski kõik oma kohta kaitsnud kindlasti ja auga. Meie võime kõik uhked olla sellele ühisele verele, mille me oleme kaasa toonud meie ühisest algkodust.

Pikkade, pikkade sajandite kestel on igaüks meist uhkelt tõstetud pääga kannud oma rasket saatust üksinda, mahajäetuna, kuid täna me juba teame, et me pole üksi. Teame, et meil on vennasrahvaid, kes tunnevad meile kaasa, kelle tõde on meie tõde, kelle au on meie au.

Nüüd, kui need vennasrahvad üksteist leidsid ja ära tundsid, ärkas neis ühtekuuluvustunne. Seda tunnet peame arendama ja kasvatama, et ta muutuks iseteadvuseks vennasrahvaste igas pojas, annaks jõudu ja usaldust paremasse tulevikku.

Seepärast tervitan veel kord rõõmuga hõimupäeva, milline olgu vennaarmastuse, austuse ja kui tarvis, aitamise päevaks. Ma soovin, et selle pühitsemise päevaks ühineksid kõik hõimurahvaste pojad ühe mõttega, ühe tundega.

Ma näen rõõmuga, et siin põhja vennasrahvaste juures ühtekuuluvustunne on juuri ajanud ja üksteise tundmise soov ikka rohkem ja rohkem kihutab üksteise kodumaad külastama. Ma loodan, et need, kes meid Ungaris külastasid, kas läinud soomeugri kongressi puhul Budapestis 1928. aastal, või mõnel muul juhul, et kõik need tulid säält tagasi rikkamaina ühe tundmuse poolest.

Olen kindel selles, et tuleval aastal Helsingis peetav soomeugri kongress toob hulga Ungari külastajaid Eestisse ja Soome. Samuti olen kindel selles, et nad leiavad eest niisugused vennasrahva käed, mida võib Ungari kombel suruda.

A. Szent Miklósy,

Ungari saatkonna sekretär Helsingis. *)

HEIMORAKKAUDEN¹ IDEOLOGIA.

Kun puhutaan² kahden maan suhteiden kehittymisestä³, mainitaan⁴ tavallisesti ne poliittiset, taloudelliset⁵ ja sivistykselliset⁶ seikat⁷, joiden⁸ katsotaan⁹ jollain¹⁰ tavalla vaikuttaneen¹¹ noiden suhtei-

*) Ungaril pole praegu igas Balti riigis eraldi saatkonda, vaid kõigi, siis ka Eesti jaoks, ühine saatkond Helsingis. Kuna härra saadik dr. M. Jungerth viibib praegu ametipuhkusel Ungaris, siis oli saatkonna sekretär hr. Szent Miklósy (lugeda Sánt Miklooshi) lahke kirjutama hõimupäeva tervituse. *Toim.*

¹-armastuse ²kõneldakse ³arenemisest ⁴mainitakse ⁵majanduslikud ⁶hariduslikud ⁷seigad, asiolud ⁸milliste ⁹vaadatakse, peetakse ¹⁰milgi ¹¹mõjunud

den kehittymiseen³. Kuinka¹² usein¹³ ei kuule moittittavan¹⁴ tuolaista¹⁵ luettelomista; se on liian yksipuolista ja ulkokohtaista¹⁶ voidakseen¹⁷ kuvastaa¹⁸ niitä todellisia suhteita, jotka¹⁹ kahden maan tai²⁰ kansan²¹ välillä²² vallitsevat, sanotaan²³. Epäilemättä²⁴ tuollaisessa¹⁵ väitteessä onkin perää. Se mitä virallisesti²⁵ tai²⁰ tieteellisesti voidaan¹⁷ todeta²⁶ kahden maan suhteista ei voi ilmaista²⁷ eikä useimmiten²⁸ pyrikään²⁹ ilmaisemaan²⁷ kokototuutta³⁰. Mutta³¹ mitä muita keinoja³² meillä sitten³³ on todeta²⁶ tuota „kokototuutta“³⁰? Mitä mittapuita³⁴ me voisimme käyttää³⁵ määrittelksemme³⁶ kahden kansan²¹ välistä²² ystävyyttä³⁷? Pyrkiihän²⁹ jokaisella³⁸ olemaan oma subjektiivinen käsityksensä tuollaisesta¹⁵ ystävyydestä³⁷. Se ei ole siis³⁹ yhtä⁴⁰ kouraantuntuva⁴¹ ja eittämätön asia kuin esim.⁴² joidenkin¹⁰ maiden välillä²² solmittu sopimus⁴³. Sopimuskin⁴³ saattaa⁴⁴ olla verrattain⁴⁵ monimutkainen⁴⁶ asia. Entä kahden kansan²¹ välinen⁴⁷ ystävyys³⁷? Se on sekä⁴⁸ yksinkertainen⁴⁹ että⁴⁸ monimutkainen⁴⁶ asia. Se on yksinkertainen⁴⁹, koska⁵⁰ meidän on suhteellisesti helppo⁵¹ kuvitella⁵² sitä yksinkertaiseksi⁴⁹, mutta⁵³ se on äärettömän monimutkainen⁴⁶ asia, jos⁵⁴ me todellakin⁵⁵ tahdomme selvittää⁵⁶ itsellemme⁵⁷, mitä tuo ystävyys³⁷ tarkoittaa⁵⁸, mitä se on. Asian tieteellisenobjektiiviseen selvittelyyn⁵⁹ me harvoin⁸⁰ kykenemme⁶¹ eikä⁶² se ole niin välttämätöntäkään⁶³. Tiedekin⁶⁴ ilmaisee²⁷ vain⁶⁵ osan totuutta⁶⁶. Ja sitäpaitsihan⁶⁷ kansojen⁶⁸ välisissä²² suhteissa esiintyy niin paljon irrationaalista, niin paljon tunteisiin ja vaistoihin⁶⁹ perustuvaa⁷⁰, josta⁷¹ tarkimman⁷² tieteellisen tutkimuksenkin⁷³ on vaikea⁷⁴ päästä perille. Sentähden⁷⁵ on meidän jokapäiväisessä elämässäkin luovuttava tarkoista⁷² tieteellisistä määrittelyistä⁷⁶, meidän on tyydyttävä⁷⁷ yleisempiin näkökantoihin⁷⁸, ideologiaan ja iskusanoihin⁷⁹.

Nämä ajatukset⁸⁰ juolahtavat⁸¹ mieleeni⁸² lähestyviä heimopäiviä ajatellesani⁸³. Näillä heimopäivillä kohtaavat jälleen kolmen vel-

12 kui¹³ sagedasti¹⁴ laidetavat¹⁵ seesugust¹⁶ välispoolist¹⁷ et võida¹⁸ peegeldada¹⁹ millised²⁰ ehk²¹ rahva²² vahel²³ öeldakse²⁴ ebalemata, kahtlemata²⁵ ametlikult²⁶ tõdeda²⁷ avaldada²⁸ kõigesagedamini²⁹ püüagi³⁰ tõtt³¹ aga³² abinõusid³³ siis³⁴ mõõdu-³⁵ tarvitada³⁶ et kindlaks määrata³⁷ sõprust³⁸ igal³⁹ järelikult⁴⁰ samavõrra⁴¹ pihustunduv, käegakatsutav⁴² esimerkiksi-näiteks⁴³ leping⁴⁴ võib-⁴⁵ võrdlemisi⁴⁶ keeruline⁴⁷ vaheline⁴⁸ sekä — että = niihästi ... kui⁴⁹ lihtne⁵⁰ kuna⁵¹ kerge⁵² kujutella⁵³ aga⁵⁴ kui⁵⁵ tõega⁵⁶ selgitada⁵⁷ enesele⁵⁸ peab omaks sihiks, ülesandeks⁵⁹ selgitusse⁶⁰ harva⁶¹ oleme võimelised⁶² ka ei, ega⁶³ moodapääsematu⁶⁴ teaduski⁶⁵ vaid⁶⁶ tõtt⁶⁷ peale selle ju⁶⁸ rahvaste⁶⁹ instinktidesse⁷⁰ põhjenevat⁷¹ millest⁷² täpsemagi⁷³ uurimusegi⁷⁴ raske⁷⁵ sellepärast⁷⁶ määritlus, definitsioon⁷⁷ me peame leppima⁷⁸ vaatekohtadesse (-ga)⁷⁹ löök-

jeskansas⁶⁸ edustajat toisensa. Tullaan puhumaan⁸⁴ heimorakkau-
desta¹, ystävydestä⁹⁰, historiasta, ehkäpä politiikastakin. On luon-
nollista⁹¹, että tuohon heimorakkauten¹ toteamiseen⁹² tulee sisälty-
mään paljon objektiivista, tieteellisesti totta, mutta⁹³ toiselta puolen on
turvaututtava⁹⁴ ideologiaan. Miten⁹⁵ muuten saattaisikaan⁹⁶ olla!
Onhan⁹⁷ Eestin, Suomen ja Unkarin kansojen⁶⁸ välisellä²² heimorak-
kaudella¹ objektiivinen, tieteellinen pohja, samalla kuin tuo rakkaus¹
jokapäiväisessä kanssakäymisessä⁹⁸ ja vielä enemmän erikoisina⁹⁹
juhlahetkinä¹⁰⁰ saattaa⁹⁶ pukeutua¹⁰¹ hyvinkin¹⁰² runollisten¹⁰³ pu-
heidien¹⁰⁴ ja korkealentoisen ideologian muotoon.

Ideologia sinänsä¹⁰⁵ ei ole⁺ paha tai¹⁰⁶ halveksittava¹⁰⁷ asia.
Onpa se yhtä¹⁰⁸ luonnollinen¹⁰⁹ kuin jokapäiväinen ruoka ja juoma.
Mutta verrattuna¹¹⁰ tieteellisyyteen on ideologisuudella yksi suuri
heikkous¹¹¹: kun tiede pysyy suhteellisen muuttumattomana, on ideolo-
gia useimmiten¹¹² vanhentumisen ja rappeutumisen¹¹³ kohtalon¹¹⁴
alainen. Sen tulee alati ammentaa¹¹⁵ uutta voimaa ja sisällystä elävästä
elämästä vältyäkseen¹¹⁶ tältä kohtalolta¹¹⁴. Kansojen⁶⁰ välinen²²
ystävyyys⁹⁰ — sekin on kysymys elämästä, kansojen elämästä, niin
monien¹¹⁷, monien yksilöiden¹¹⁸ elämästä. Ainoastaan⁶⁵ sikäli¹¹⁸
kuin heimoaatetta kannattava¹¹⁹ ideologiakin ammentaa¹¹⁵ voimansa
ja sisällyksensä elävästä elämästä, ainoastaan siten¹²⁰ voi se säästyä¹²¹
rappeutumiselta¹¹³. Kaikelle elämälle, niin myöskin¹²² kansojen⁶⁰
elämälle on ominaista¹²³ alituinen¹²⁴ muuttuminen, loppumaton kehi-
tys¹²⁵. Ideologia ja iskusanat⁷⁹ eivät tosin muutu päivästä päivään,
mutta jos¹²⁶ ne kadottavat yhteytensä¹²⁷ elävään elämään, joutuvat¹²⁸
ne helposti perikatoon¹²⁹, ne surkastuvat¹³⁰ ja kuolevat, ehkäpä suu-
reksi vahingoksi¹³¹ sille asialle, jota niiden piti palvella¹³². Jos¹²⁶ tuo
asia on oikea ja tosi, ei kuolema¹³³ saata kuitenkaan¹³⁴ merkitä¹³⁵
lopullista kuolemaa — syntyy uusia aatteita, uutta ideologiaa sortu-
neen¹³⁶ sijalle¹³⁷.

Viime aikoina on kuulunut varoittavia¹³⁸ ääniä¹³⁹ heimoaateen-

sõnadesse (—ga)⁸⁰ mõtted⁸¹ vilksatavad⁸² minu meele⁸³ kui ma mõtlen⁸⁴ kõne-
lema⁹⁰ sõprusest⁹¹ loomulik⁹² tõdemisele, konstateerimisele⁹³ kuid, aga⁹⁴ tuleb
käsitada enese seisukoha kaitseks⁹⁵ kuidas⁹⁶ võikski⁹⁷ on ju⁹⁸ läbikäimises
⁹⁹ erilistena (l)¹⁰⁰ pidu hetkeil¹⁰¹ riietuda enesele kuju võtta, peituda,¹⁰² vägagi
¹⁰³ luuleliste¹⁰⁴ kõnede¹⁰⁵ niisugusena¹⁰⁶ ehk¹⁰⁷ halvaks pandav¹⁰⁸ samavõrra
¹⁰⁹ loomulik¹¹⁰ võrrelduna¹¹¹ nõrkus¹¹² kõigesagedamini¹¹³ kõdunemise, degene-
ratsiooni¹¹⁴ saatuse¹¹⁵ ammutada¹¹⁶ et kõrvale hoiduda¹¹⁷ paljude¹¹⁸ isikute
¹¹⁸ sellevõrra¹¹⁹ toetav¹²⁰ nii¹²¹ säästuda, hoiduda¹²² ka¹²³ omane
¹²⁴ alaline¹²⁵ arenemine¹²⁶ kui¹²⁷ oma ühtsuse¹²⁸ satuvad¹²⁹ hukka¹³⁰ närbuvad
¹³¹ kahjuks¹³² teenima¹³³ surm¹³⁴ siiski¹³⁵ tähendada¹³⁶ hävinema¹³⁷ asemele

kin ympärille punoutuneen ideologian suhteen. „Suomen sillasta“ esimerkiksi ¹⁴⁰ on puhuttu ⁶⁴ liikaa, se ei ole sitä kestänyt, lienee ¹⁴¹ eräs ¹⁴² tunnettu eestiläinen runoilija ¹⁴³ sanonut. Vaikka ¹⁴⁴ tuollainen ¹⁴⁵ arvostelu saattaisi ⁹⁶ tuntua liioitellulta ¹⁴⁶ on se kuitenkin ¹⁴⁷ terveellinen. Sillä ¹⁴⁸ se avaa meidän silmämme näkemään sen vaaran ¹⁴⁹, joka uhkaa ¹⁵⁰ kaikkea ideoloogista ajattelua ¹⁵¹. Ja kun olen rohjennut ¹⁵² tässä ¹⁵³ ottaa ¹⁵⁴ puheeksi ¹⁵⁵ tämän asian, olen tehnyt sen siinä vakaumuksessa ¹⁵⁶, että heimoaate, aate sukulaiskansojen ⁶⁰ välisestä ²² ystävyydestä ⁹⁰ ja rakkaudesta ¹ ei ole saava joutua rappiolle ¹⁵⁷, että se on löytävä yhä uusia teitä elämän alkulähteille, että se vain niin on ikuisesti ¹⁵⁹ pysyvä uutena ja nuorena rikastuttaen elämäämme, vahvistuen ¹⁶⁰ uskoamme itseemme ¹⁶¹ ja toisiimme.

„Eesti Hõimua“ varten ¹⁶² kirjoittanut

Teo Snellman.

LIIVI ÜHINGU TERVITUS EESTI TEISELE HÕIMUPÄEVALE.

Tänavu peetakse hõimupäeva esimest korda ühiselt Eestis, Soomes, Ungaris ja ka Liivis. Tänavu ühinevad liivlased esimest korda teiste hõimurahvastega ühisel hõimupäeva pühitsemisel.

Liivi Ühingul on aga hõimupäeva puhul suur palve kõigile meie hõimusõpradele: toetage kõik hulgani liivi rahvamaja ehitamist! See küsimus on väikesele liivi rahvale otse eluküsimuseks, kuna rahvamaja oleks selle rahvakillu kultuuriliseks keskkohaks, kultuurikindluseks. Liivi rahvas üksi ei suuda seda — siin peavad teised hõimurahvad kaasa aitama, ja miljonitele hõimlastele ei teeks selle rahvamaja ehituse lõpuleviimine ülesaamatumaid raskusi, kui suudetakse selleks suuri rahvahulki liikuma panna.

Liivi rahvamaja jaoks on maakrunt saadud Läti valitsuselt, majaplaan on valmis tehtud, ehitusmaterjali suur hulk muretsetud, nii et ehitus peaks juba lähemal ajal algama. Senni on toetusi eestlaste, soomlaste ja ungarlaste poolt lubatud üle miljoni, osa sellest ka juba käes. Koguda tuleb aga veel mõni miljon senti, kui tahetakse liivlastele saada korralik, liivi rahva iseolemisele vastav rahvuslik tempel. Sellepärast

¹³⁸ hoiata vaid ¹³⁹ hääli ¹⁴⁰ näiteks ¹⁴¹ on vist ¹⁴² keegi ¹⁴³ luuletaja ¹⁴⁴ ehk küll ¹⁴⁵ niisugune ¹⁴⁶ liialdatuna ¹⁴⁷ siiski ¹⁴⁸ sest ¹⁴⁹ hädaohu ¹⁵⁰ ähvardab ¹⁵¹ mõtlemist ¹⁵² julgenud ¹⁵³ siin ¹⁵⁴ võtta ¹⁵⁵ kõneks, kõne alla ¹⁵⁶ veendes ¹⁵⁷ ei pea jõudma kadumisele ¹⁵⁸ üha, ikka ¹⁵⁹ igavesti ¹⁶⁰ kindlustades ¹⁶¹ meisse endisse ¹⁶² jaoks.

palub Liivi Ühing käesoleval hõimupäeval eriti liivi rahvamaja meeles pidada, teades, et hulkadest vähestestki annetustest koguvad ülemaaliselt suured summad — läinud aastal Eestis üle 40.000 sendi, Soomes isegi üle 400.000 sendi eesti rahas. Ärgem tänavugi maha jäägem neist saavutustest, vaid ületagem neid suuremate toetussummadega liivi rahvamajale!

Liivi Ühing Eestis.

LIIVI HÜMN.

KARL STALTE.

Min isamaa, min sindebmaa,
uod aarmas raanda sa,
kus lained merste vierebed
un raandan suude aandabed.
Min iilmas aarmas uod set sa,
min tõures isamaa!

Min isamaa, min sindebmaa,
uod aarmas raanda sa,
kus raandanaigas kasabed
vel vanad visad pedaged.
Min iilmas aarmas uod set sa,
min tõures isamaa!

Min isamaa, min sindebmaa,
uod aarmas raanda sa,
kus jelabed iid kalamied,
kis mer pääl aatte päävad ied
Min iilmas aarmas uod set sa,
min tõures isamaa!

Min isamaa, min sindebmaa,
uod aarmas raanda sa,
kus kuuldeb um veel piva eel,
min ama aarmas raandakeel.
Min iilmas aarmas uod set sa
min tõures isamaa!

Eestikeelses tõlkes:

Mu isamaa, mu sünnimaa,
rand armas oled sa,
kus lained merde veerevad
ja rannal suuda annavad.
Mul ainult armas oled sa,
mu kallis isamaa!

Mu isamaa, mu sünnimaa,
rand armas oled sa,
kus ranna ääres kasvavad
veel vanad visad pedakad.
Mul ainult armas oled sa,
mu kallis isamaa!

Mu isamaa, mu sünnimaa,
rand armas oled sa,
kus kalamehed elavad
ja käivad merel päevad-ööd.
Mul ainult armas oled sa,
mu kallis isamaa!

Mu isamaa, mu sünnimaa,
rand armas oled sa,
kus kuulub veelgi püha hääl,
mu oma armas rannakeel.
Mul ainult armas oled sa,
mu kallis isamaa!

Tõlk. V. Ernits.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TERVITUS HÕIMUPÄEVIKS 1930. AASTAL.

Rahvaste ajalugu ja saatus on meid paisanud laiali. Aga meie ühtekuuluvustunnet pole ta suutnud hävitada. Need sidemed, mis eestlaste südameid ühendavad teiste meie hõimurahvastega, on sama otsekohesed kui need, mis seovad meid meie suguvendadega, kes on sunnitud kodumaalt lahkuma ja laias ilmas omale uut kodu looma.

Kui ühinesid „Väliseestlane“, mis ilmus „Eesti Hõimu“ kaasandena, ja „Välis-Eesti Almanak“, missuguse ajakirja väljaandjaks oli Välis-Eesti Ühing, siis tähendas see kaugelt rohkem kui kahe ajakirja liitumist. See oli väliseesti liikumises Välis-Eesti Ühingule ümberorienteerumine ja alguses ettenähtud majandusliikude ülesannete ühendamine puhtkultuurilistega, mida senni taotles ainult Fenno-Ugria. Nüüd haarab Välis-Eesti Ühing sihte, mis mahutavad terve meie rahva ühise püüde parema tuleviku ja omakultuuri süvendamise poole. Rahvas on siis tugev, kui kõik tema liikmed, ka need, kes elavad merede taga, ikka ja alati tema liikmeks jäävad. Ei ole ilmas kallimat kui oma kodumaa, neid Homerose öeldud sõnu kannab iga väliseestlane omas hinges. Mida enam väliseestlased oma südamega kodumaal elavad, seda tugevamana ja väarikamana võime meie püsida hõimurahvaste peres. Kõik eesti rahva laialipillatud liikmed peavad selleks omavahel liituma, et siis omakorda ühineda tema sugurahvastega tugevaks soomeugri hõimuks. See annab meile jõudu ja elutahet, kogu soomeugri rahvaste paremaks tulevikuks.

Iga väliseestlane pühitseb eelolevat hõimupäeva sama soojusega, kui meiegi kodumaal. Kokku hõimurahvastega on meid ligi 20 miljonit. Meie väikerahvas, keda pole arvult kahtegi miljonit, ei tohi seda kunagi unustada, ja see kohustab meid seda üksmeelsemalt ja kindlamalt liituma. Peame oma hõimudega kokku hoidma, nendega jõukohaselt kaasa töötama, sest ühiselt moodustame rahvaste peres juba rühma, millega peab arvestama.

Välis-Eesti Ühing usub, et hõimupäeva pühitsemine leiab aset kõigis väliseesti seltsides ja koondistes ja kohapealolevate hõimuliikmete osavõtul.

Väliseestlased ja Välis-Eesti Ühing on alati hõimutööle soojalt kaasa elanud. Selles on meile kõigile nii palju ühist ja siduvat.

Ka eelolevaks hõimupäevaks, saates oma tõsise tervituse, loodab Välis-Eesti Ühing ja usub hõimupäeva heasse kordaminekusse ja tugeva soomeugri rahvaste hõimu uuestsünnisse.

Välis-Eesti Ühing.

SURMA LÕIKUS HÕIMUTEGELASTE KESKEL.

Paaril viimasel kuul on vikatimees rikkalikku lõikust pidanud hõimutegelaste keskel. 24. juulil käesoleval aastal suri Soome tähtsaim karskus-, kultuuri- ja hõimutegelane, endine minister Santeri Alkio,

augustikuul s. a. lõpetas oma elu hõimutegelane vadjalane mag. D. Tsvetkov, 1. septembril s. a. suri tüüfusse tähtsaim Eesti haridus-, karskus- ja hõimutegelane prof. P. Põld ja 14. septembril lõpetas oma elu noor hõimutegelane stud. phil. Selma Perv-Prüüs. Pühendame kõigi nende mälestusele mõne rea.

Santeri Alkio ei olnud sõna otsekohehes mõttes hõimutegelane, kuid ta oli igatahes väga sügavasti huvitatud hõimurahvaste elust, eriti Eestist. Kuna tema sügavama huvi objektiks oli just karskusliikumine, siis viis just see teda kokkupuutumistesse Eestiga. Nende ridade kirjutajal on mitmel korral juhus olnud osa võtta Soome karskuskongressidest ja koosolekutest, mida Santeri Alkio Soome Keeluseadusliidu esimehena juhatas. Tal leidus neil puhkudel küllaldaselt sooje südamest tulnud sõnu eesti vennasrahvale. Ta huvi Eesti vastu tundus nii sügavana ja otsekohekena, ta tervitused nii sisurikkaina ja palju öelda tahtvaina, et nende ridade kirjutaja peab tarvilikuks neid edasi anda isegi peale tervitaja surma. Ühtlasi tuleb siin tähelepanu juhtida sellele, et Santeri Alkio juhitud hiigla karskusorganisatsioon, Soome Keeluseadusliit, on just esimesel kohal seisnud suhete sõlmimises Eestiga ja Eesti karsklastega. Mitte üksi Eesti karsklastel, vaid kogu Eesti rahval on küllalt põhjust ühe Soome rahva suurema poja surma puhul meie põhjapoolse vennasrahva leinale kaasa tunda.

Mag. phil. Dimitri Tsvetkov oli üks väheseist vadjalastest Eesti Vabariigis. Vadja rahva vähesuse ja kultuurilise mahajäänuse tõttu sai ta loomulikult vene hariduse, mille vaimust ta põhjalikult läbi imbus. Selle kõrval leegitses tal siiski südames huvi oma rahva ja keele vastu, mis avaldus selles, et ta seadis kokku käsikirjalise vadja-vene sõnaraamatu. Selle esitas ta prof. Kettusele Tartus, ja selle kaudu sobiski tal tutvus hõimuringkondadega. Talle soovitati Tartu studeerimata ja võimaldati talle ühtlasi väike stipendium piirimaade kapitalist. Ta õppis Tartus läänemere-soome, ühtlasi ka slaavi keeli. Ta avaldas „Eesti Kirjanduses“ ja „Eesti Keeles“ mitu artiklit vadjalaste kohta ja täiendas oma sõnaraamatut. Ülikooli lõpetamise järele asus ta õpetajana tegevusse, olles viimasel ajal Alajõe venekeelse kõrgema algkooli juhatajaks Peipsi põhjarannal.

Mag. D. Tsvetkov oli võib-olla ainus kõrgema keeleteadusliku haridusega vadjalane mitte ainult Eestis, vaid kogu maailmas, s. o. õieti Venes. Ta suhe vadja rahvasse ja selle tulevikku tuletab väga meelde dr. F. R. Fählmanni suhet eesti rahva tulevikku. Kahtlemata armastas

D. Tsvetkov oma rahvast ja oli selle saatusest huvitatud, kuid tal puudus usk vadjalaste rahvana püsimisse kaugemas tulevikus, kuna vadjja rahva üldarv on langenud juba alla tuhande ja vene keele oskus on nende seas juba õige laialt levinud.

Kui kord tulevikus suhted Venemaaga normaalsemaiks muutuvad, siis oleks võinud D. Tsvetkoviil väga suur tegevusväli avaneda oma rahvahõimu riismete keskel. Nüüd tõmbas aga halastamatu surm sellest kõigest kriipsu läbi, tuues raske kaotuse kogu vadjja rahvakillu tulevikule.

Ka prof. dr. h. c. P e e t e r P ö l d polnud esmajoones hõimutegelane, samuti kui Santeri Alkiogi, vaid kõigepealt haridus- ja karskustegelane. Viimane harrastus viis temagi kokkupuuteisse hõimuküsimustega, eriti Soomega. Ta tutvunes võrdlemisi põhjalikult soome keelega, pidas isegi 1919. aastal Helsingis Põhjamaade karskuskongressil soomekeelse tervituskõne. Soomet on ta mitmel puhul külastanud ja soomekeelist karskuskirjandust tähelepanelikult jälginud.

Ka otsekohesest hõimutegevusest on prof. P. Pöld osa võtnud. Kui Helsingis 1921. aastal esimene soome-ugri koolikongress peeti, siis oli prof. Pöld selle kõnelejate hulgas Eesti poolt. Ta valiti sel puhul 2. soomeugri kongressi ettevalmistava toimkonna liikmeks Eesti poolt. Teisel kongressil Eestis 1924. aastal esines ta referadiga Eesti koolide kohta. Kolmandast soomeugri kongressit Budapestis 1928. aastal ei saanud prof. Pöld isiklikult osa võtta, kuid ta saatis sellele kongressile huvitava referaadi Eesti haridusolude üldise kujunemise kohta, mille kandis ette direktor N. Kann.

Peale Eestis 1924. aastal peetud kongressi valiti K. Päts, prof. P. Pöld ja direktor G. Ollik järgmise kongressi ettevalmistava toimkonna liigeteks. Selle toimkonna poolt pandigi alus hõimuorganisatsioonide keskkorraldusele asutis Fenno-Ugriale, mille nõukogu kirjatöimetajaks oli prof. Pöld oma surmani.

Noor hõimutegelane stud. phil. Selma P e r v - P r ü ü s tutvus hõimuküsimusega juba keskkooli õpilasena, tegutsedes Eesti Koolinoorsoo Liidus ja „Uudismaa“ toimetuses, samuti Eesti Noorsoo Karskusliiduski. Ta õppis ülikoolis muu seas läänemere-soome keeli ja võttis osa üliõpilaskonna, eriti aga E. Ü. S. Veljesto hõimuharrastusist. Suvel 1929 viibis ta pikemat aega Soomes, olles meie põhjapoolset vennasrahvast juba varemgi mõnel puhul külastanud; kui ma ei eksi, võttis ta osa Eesti esitajana isegi ühest Soome Noorsoo karskuskongressist.

Andekana ja huviküllasena inimesena oleks kadunu tulevikus kahtlemata mõndagi korda saatnud hõimutöö alal, kui mitte mõningad kahjatsemisväärsed asjaolud poleksid teda viinud elulõpetamisele.

V. Ernits.

Dr. phil. h. c. MIHKEL MARTNA HÕIMUTEGELASENA.

Neil päevil pühitses Mihkel Martna oma 70-aastast sünnipäeva, mil puhul tuletati väga rikkalikult meelde ajalehtedes tema sennist poliitilist tegevust. Kõige selle juures on aga pea täielikult nimetamata jäänud üks asjaolu — Mihkel Martna teened hõimutöö alal, millised on aga küllalt suured selleks, et neid Mihkel Martna muu tegevuse kõrval meelde tuletada.

Poliitiline emigratsioon viis Mihkel Martna kõige lähematesse suhetesse Soomega: ta vetis seal poliitilisena pagulasena pikemat aega, tutvunes soome keelega ja soome rahva eluga. Sotsialistina oli tal muidugi lähedamaid sidemeid Soome sotsialistidega ja töölisliikumisega üldiselt, ja neid suhteid on ta õige agaralt kasutanud omas ajakirjanduslikus ja kirjanduslikus tegevuses. Ta on avaldanud terve rea kirjutisi Soome oludest Eesti ja välismaadegi ajakirjanduses ja Eesti oludest Soomes, erilist tähelepanu selle juures omistades karskusküsimusele Soomes, milline on teda nähtavasti lähemalt huvitanud, eriti tööliste huvide seisukohalt. Ta tõlkis prof. Voionmaa broshüüri Soome karskusliikumise üle saksa keelde ja avaldas sama küsimuse kohta rea kirjutisi mitmesugustes ajakirjades.

Peale 1918. a. kodusõja Soomes avaldas M. Martna John Elieli varjunime all pikema saksakeelse ülevaate sellest. Samuti avaldas ta peale punaste aastate pikema ülevaate nende kohta eesti kui ka soome keeles (Punased aastad Eestis).

M. Martna suuremaks teoseks hõimuküsimuse alal on kahtlemata tema „Soome“, milline ilmus 1908. a. See oli omal ajal igatahes Soome kohta parim teos Eesti keeles. Selle pääiseäralduseks oli selle pea täielikult sotsiaalpoliitiline sisu, milline vastas täielikult Martna isiklikele harrastustele, pakkudes samal ajal suurt huvi selle teose lugejatele.

Iseseisva Eesti ajal on M. Martnal olnud paljugi kokkupuuteid Soomega, eriti aga Soome tööliklassiga. M. Martnat võibki pidada üheks tähtsamaks Soome-Eesti tööliklassi vennasrahvalikkude suhete arendajaks ja esindajaks.

M. Martnale tundub vahest ehk võõrastavana „hõimutegevuse“ nime-
tus, kuna ta on harjunud seda mõistma puhtparempoolses mõttes. Sel-
leks pole aga mingit põhjust — hõimutegevus on ühine kõigile poliitilistele
vooludele ja erakondadele, siis ka pahempoolsetelegi.

Soovime, et M. Martnal jatkuks veel kaua jõudu ja agarust ka
hõimutöö alal!

V. Ernits.

MÕNINGAID MÕTTEID SOOME-UGRI RAHVASTE TULE- VIKUST JA NENDE SUHETEST TEISTE RAHVASTEGA.

1.

Ajalugu on senni soomeugri rahvaste vastu võrdlemisi karm olnud:
ta on neid ühisest algkodust laiali pillutanud, on neid paljude teiste
rahvastega kokkupõrgetesse viinud. Nende tagajärjel on paljud soo-
meugri rahvad pidanud alistuma teistele rahvastele, osaliselt ümber-
rahvustuma, osaliselt täielikult kaduma. Ainult ungarlastel läks korda
juba tuhande aasta eest oma riik asutada, kuid seegi ei hoidnud neid
ära edaspidistest raskustest ja teravatest võitlustest ja kokkupõrgetest
teiste rahvastega, isegi kunni viimaste aegadeeni. Maailmasõja taga-
järjel on ka Soome ja Eesti saavutanud iseseisvuse, ja Venemaal asu-
vad hõimurahvad on saavutanud osalt territoriaalse autonoomia, osalt
rahvuskultuurilise arenemisvabaduse ilma territoriaalse autonoomiata.

Nii näib, et maailmasõja tagajärjel on ka soomeugri hõim asumas
uuele vabamale arenemisteele, muutudes arvessevõetavaks teguriks kogu
inimkonna arenemises.

Millisena tuleks aga kujutleda soomeugri hõimu edaspidist are-
nemist maailma ajaloo raamides? Kas on võimalik mingisugune üldi-
sem soomeugri rahvaste poliitiline ühinemine, mingisugune panfenno-
ugriline või panturaaniline riik või midagi sellesarnast? Kuigi mõni-
kord on sellesarnastest asjadest unistatud, ja kuigi vahest mõni täis-
verd turanist niisuguseid unistusi praegugi mõlgutab, pole siiski min-
geid väljavaateid kunagi seesuguste tulevikuperspektiivide saavutamiseks.
Meie seisame faktide ees, et Ungari on kõigist teistest soome-
ugri rahvastest tuhandete kilomeetrite läbi lahutatud, et isegi Soome
ja Eesti poliitiline liitumine on vähemalt praegu siiski küsitav, ja seda
mitte sel määral välistel põhjustel, kui just Soomest ja Eestist enestest
tingitud asjaolude tõttu. Samuti tuleb faktina võtta sedagi, et kõik ida-
poolsed hõimurahvad ühes oma autonoomsete territooriumidega kuu-

luvad Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liitu, et ainult Karjala ja Komi maa asuvad Nõukogude Liidu välispiiridel, kuna teised soomeugri rahvaste autonoomsed territooriumid on saartena täielikult piiratud Nõukogude Liidu territooriumist. Neid rahvaid ei kisu omast geograafilisest ja kultuurilisest ümbrusest lahti ükski võim.

Meil tuleb leppida asjaoludega, et soomeugri rahvad ja riigid on praegu koondunud kolme suurde rahvusvahelisse riikide liitu: Ungari, Soome ja Eesti kuuluvad Rahvasteliitu, Karjala, Mari-, Komi-, Udmurdi-, Permjaki- ja Mordvamaa Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liitu, sadutuhandeid ungari ja soome ja kümneiduhandeid eesti asunikke Pan-Ameerika riikide liitu. Rahva arvu poolest on soomeugrilasi kõige rohkem Rahvasteliidus (neljateistkümne miljoni ümber), kuna Nõukogudeliidus asub üle kolme miljoni soomeugrilase ja Pan-Ameerikaliidus võib olla ligi kaks miljonit. Territoriaalselt on soomeugri rahvaste autonoomsete riikide maa-ala samuti kõige suurem Rahvasteliidus (ligi pool miljoni ruutkilomeetrit), kuigi Nõukogudeliidu soomeugri rahvaste autonoomsete territooriumide maa-ala sellest palju maha ei jää, olles igatahes üle neljasajatuhande ruutkilomeetri, kuna aga Pan-Ameerikaliidus soomeugri rahvaste autonoomsed territooriumid puuduvad (võrdluseks võiksid küsimusse tulla ainult üksikute külade, talude ja asumiskruntide territooriumid kokkuarvatult). Nii saaksime kolmes üleilmlises poliitilises liidus umbes miljon ruutkilomeetrit soomeugrilist territooriumi, sellest ligi 500 000 ruutkilomeetrit riiklikult iseseisvat, üle 400 000 ruutkilomeetri autonoomset, ja koguarvus ligi kakskümmend miljonit inimest.

Ajalooline arenemine näib käivat seda rada, et need kolm eespoolnimetatud rahvusvahelist poliitilist liitu siiski kord kunagi, võib-olla võrdlemisi kauges tulevikus ühiseks rahvaste ja riikide Maailmaliiduks ühinevad. Kuna see sünnib, seda ei tea meie, ja oma jõuga seda soomeugri rahvad ei suuda läbiviia, kuna see oleneb üldisest maailmaajaloo arenemiskäigust, milles meie võime olla ainult kaastege-lased üheskoos teistega. Kui see ühinemine aga kord teostub, siis kuuluvad kõik soomeugrilased ühisse poliitilisse liitu ja võivad selle raamides teostada oma erilist eksterritoriaalset soomeugrilist hõimurahvuslikku kokkukuuluvust. Niikaua aga, kui see ühinemine pole teostunud, tuleb sama kokkukuuluvus teostada praegustes poliitilistes oludes. Omajagu raskusi teeb ju selleks sotsiaalpoliitiline lahkuminek Nõukogude Liidu ja kodanlise maailma vahel, kuid ülesaatatud pole needki, ja meil on praegugi võimalusi teostada soomeugrilist kul-

tuurilist lähinemist isegi Venes asuvate rahvastega, kuigi vähemas ulatuses.

Nagu eelmisest võib järeldada, ei või juttugi olla soomeugri rahvaste täiesti absoluutsest eraldatud olekust, nagu ei või öieti tulevikuperspektiivides juttu olla ühegi riigi ega rahva absoluutsest eraldatud olekust, mida piiravad teatud määrani rahvusvahelised poliitilised liidud ja suhted.

2.

Eelmisest selgub ka, et soomeugri rahvastel tuleb edaspidi olla kultuurilises koostöös üldiselt võttes kõigi teiste maailma rahvastega, eriti aga oma lähemate naabritega ja kultuuriliselt esirinnas sammuvate rahvastega. Lähematena naabritena tulevad meil küsimusse peasjalikult slaavlased, germaanlased, soomlaste ja eestlaste jaoks ka lätlased ja leedulased, ungarlaste jaoks ka rumeenlased, itaallased ja türklased ja Venemaal asuvate hõimurahvaste jaoks ka mitmesugused naabruses asuvad türgitatarid rahvad. Suur osa neist rahvastest on olnud omal ajal soomeugri rahvaste vaenlased, ja mõnega neist on mõnel soomeugri rahval praegugi suhted väga pingul. Üldiselt näib aga maailmaajalooline arenemine siiski üleilmalise rahu kindlustamise sihis minevat, kuigi veel oleks varajane absoluutset kindlustust selle eest anda, et tulevikus sõdasid üldse enam ei tule. Olgu kuidas on, kuid soomeugri rahvaste arenemise seisukohalt oleks üleilmaline rahu, üksikute riikide ebaõigete piiride rahulik parandamine rahvusvaheliste lepingute alusel ja rahvus-vähemuste õiguste väljaarendamine kõige soodsamad arenemisvõimalused, ühtlasi kogu inimkonnale. Selles sihis tuleks töötada kõigil soomeugrilastel ja toetada vastavaid püüdeid kogu inimkonnas. Peaks siiski ootamatul kombel mõni soomeugri rahvas mõnesugusse sõtta tõmmatama, siis tuleb muidugi oludele vastavalt ümber orienteeruda kriisi võimalikult soodsa lahenumise suunas.

Ma tean väga hästi, et eelpool esitatud patsifistlikke tulevikuperspektiive ei jaga mõningad ringkonnad Soomes ja Ungaris, ja et eriti slaavlaste vastu on maksev teatud vaenulikkus isegi meil. Maailmaajaloolisest perspektiivist vaadates ei saa aga seda tuleviku jaoks kuigi suurel määral õigustatuks pidada. On ju kõigi soomeugrilaste lähem naabrus slaavlastega ajalooliselt kujunenud tõsiasi, millisest on võimatu mööda pääseda. Samuti on tõsiasi, et niihästi soomeugrilased kui ka slaavlased on mõlemad kultuurivõimelised rahvahõimud, ja et nende kultuuriline, majanduslik ja isegi poliitiline koostöö tagab mõle-

mate arenemist paremini, kui tülid ja sõjad, millest võib kummalgi poolel olla ainult hävitust ja kahju. Muidugi see koostöö on täisväärtuslik ainult vastastikkuse üheõigusluse ja lugupidamise tingimusel, mille poole aga olnud näivad siiski praegu arenemat; osalt ongi see juba saavutatud. Samuti on selle koostöö üheks soovitatavaks tingimuseks enese omapära võimalikult täielik alalhoidmine ja arendamine, ja vaid enese kultuuri täiendamine teiste kultuuride kõrgemate saavutistega, neid oma kultuuri jaoks ümber sulatades ehk oma kultuuri kavasse määratud kohale liites. Niisuguste kultuurivarade omandamise juures pole karta ümberrahvustumist ehk omapära kaotamist, sest ei omandata võõrast kultuuri täies ulatuses ega selle igapäevastes kodukultuuri avaldustes, vaid ainult selle väärtuslikumaid, kõrgemaid saavutisi.

Soomeugri rahvaid on selleks liiga vähe, et juhtivalt mõju avaldada maailma elu arenemisele, välja arvatud mõni üksik moment. Küll aga võivad nad olla kaastöölisena paljudegi kogu inimkonnale tähtsate küsimuste lahendamiseks. Mil määral nad seda suudavad, oleneb nende sisemisest jõust ja saavutatud kultuuriastmest, samuti nende suhetest kogu inimkonnaga, eriti aga oma lähemate naabritega.

3.

Soomeugri rahvaste kultuurilised suhted omade naabritega ja teiste rahvastega toovad esile soomeugriluse kultuurilise orientatsiooni küsimused. Ses suhtes võiksime eraldada neli rahvaste rühma: soomeugrilased ise, lähemad naabrid, suured kultuurirahvad ja kõik muud rahvad.

Kultuurilise omapärasuse seisukohalt oleks ju kõigi soomeugri rahvaste jaoks just kõige tähtsam endassesuunduv soomeugriline kultuurorientatsioon. Tegelikult on see aga pea täitsa võimatu, sest praegu puudub ühtlane soomeugri kultuur, on vaid selle algelemente üksikute soomeugri rahvaste praegustes kultuurides. Need rahvad seisavad aga praegu keeleliselt, kultuuriliselt ja isegi territoriaalselt teine teisest nii kaugel, et pole võimalik mingisugune tegelik ühine soomeugriline kultuuriline orientatsioon, vaid ainult üksikud osaorientatsioonid, näiteks soome ja eesti ja kogu läänemere-soomluse vastastikkused orientatsioonid, samuti komide, udmurtide ja permjakite vastastikkused kultuurilised orientatsioonid. Need on kahtlemata üksikuile soomeugri rahvastele vägagi tähtsad, näiteks soome orientatsioon Eestile, kuid nad ei ulatu käsitama küllaldase sügavusega kõigi soomeugri rahvaste kultuure ega suuda neist ühtegi täielikult kultuuriliselt rahuldada.

Mis puutub lähematesse naabritesse, siis on teatud kultuuriline kontakt nendega, vastastikkune keeleoskus paratamatu juba puhtpraktilistel põhjustel, näiteks majanduslikus läbikäimises jne., olles selle juures tihti küllaltki põhjendatud ka nende kultuurvaradega, mida omab lähem naaber ja millistega maksaks tutvuda. Siin juures aga mõjuvad tihti takistavatena kaks asjaolu: halvad ajaloolised suhted mõne naabriga ja ümberrahvustumise hädaoht. Soomlastel on tõepoolest üldiselt raske objektiivselt hinnata näiteks põlatud „rüssäde“ omis tippsaavutistes siiski nii kõrget kultuuri, samuti nagu ungarlastel on raske objektiivselt hinnata küllaltki kõrgeid kultuurilisi saavutisi neil naabritel, kellega ungarlased pole praegu just kõigeparemis poliitilisis suhteis. Siia juure tuleb veel asjaolu, et mõnelgi korral viib kodu- ja köögikultuuri mõju alla sattumine ümberrahvustumisele, nagu seda näitab venestumine ja saksastumine paljudegi soomeugrilaste juures, lätistumine liivlaste juures. Kuid tuleb tähendada, et siin mõjub ümberrahvustavalt just kodu- ja köögikultuur ja igapäevane läbikäimine, mitte aga kõrgem teadus, kirjandus või kunst. On arusaadav, et me oleme kõik vastu vene, saksa või mõne muu kodukultuuri levimisele soomeugrilaste juures, kuid see ei tarvitse meid sugugi vaenulikuks teha nende kultuuride kõrgemaile saavutisile.

Kaugematena suurskultuuridena tulevad soomeugrilaste juures küsimusse üldiselt prantsuse, inglise ja ameerika kultuur, Soomele veel saksa ja Ungarile veel itaalia kultuur. Need kauged kultuurid ei või saada kunagi hädaohtlikuks ümberrahvustamise mõttes, kuid ühtlasi puudub neil ka spontaanne jõud, milline põhjeneb massilistel kokupuutumistel, nagu lähemate naaberrahvaste kultuuridel. Neid kultuure tuleb teadlikult valida, istutada ja arendada. Esmakohal näib neist olevat tegelikkudel põhjustel saksa kultuur, kuigi näib omajagu sümpaatiat olevat niihästi Eestis, Soomes kui ka Ungaris kaugema, kuid seda romantilisemalt tunduvama, tegelikult siiski nii üliväga tähtsa ja kasuliku inglise ja ameerika kultuuri vastu, kuna prantsuse kultuur jääb praegu enamvähem igal pool kõrvalisemale kohale.

Mis puutub lõppeks teiste kaugemate rahvaste kultuuridesse, siis pakuvad need enam-vähem juhuslikku huvi ja kokupuuteid, sedagi suurelt osalt teiste kultuuride vahetalitusel ja tõlgete kaudu teistest keeltest. Soomeugri rahvastel on ju teataval kombel tähtis olla kultuurilises kontaktis kogu maailmaga, kuid see kontakt teostub muidugi reaalsete võimaluste piirides.

Üldpoliitiliselt võime praegusel ajal eraldada kogu maailmas kolme peamist poliitilist suunda: fašism, demokraatia, kommunism. Esimene on valitsevana vooluna õieti lühiaegne ja kohalik nähtus ja likvideerub juba ehk lähemas tulevikus, jättes enesest muidugi teatud järelkajasad vastavate poliitiliste tendentside kujul mitmesugustes maades. Demokraatia on aga nüüdisilma tähtsaim tegeliku riikliku elu kaju, kus juures selle sisu oleneb täiesti üksikute riikide ja rahvaste arenemisastmest ja kohalikkudest oludest. See sisu võib evolutsioneeruda sotsialismi suunas ja jõuda välja kas või puhasdemokraatliku kommunismini. Praegust kommunismi hinnates tuleb aga arvesse võtta, et see on Venemaal kindlasti palju stabiilsem nähe, kui fašism mõnelgi teisel maal, nii et kommunistliku poliitilise voolu olemasoluga tuleb maailma poliitikas arvestada igatahes ettenähtavas tulevikus. Seejuures tuleb kahte asja teineteisest eraldada: oligarhilikku diktatuuri, mis on demokraatiale loomulikult vastuvõtmatu, ja organiseeritud riiklikku plaanimajandust, millise põhimõtte võib omaks võtta iga demokraatia, kui Vene riiklik plaanimajandus peaks tulevikus selle võrra hästi edenema, et see tulevikus selleks teisi riike suudaks meelitada või isegi sunniks selleks oma võimaliku ülevõimulise võistlusega. Tuletan siinkohal meele kindral Laidoneri sõnu kord Riigikogus: „Kui enamlased suudavad oma majandust sama hästi korraldada, nagu oma riigi välise korra, siis on nad võitnud“. Selle „kui“ teostamiseks tehakse praegu Venemaal ääretumaid jõupingutusi, ja neil on kahtlemata omad tagajärjed nii praegu kui ka tulevikus, igatahes küllaldaselt head enamlise süsteemi ülevahoidmiseks, kas aga küllaldaselt head teistele tulevikus hea eeskuju andmiseks, seda näitab muidugi tulevik.

Fašism on soomeugri rahvastehõimus esitatud võrdlemisi nõrgalt. Pole ühtegi puhtfašistlikku soomeugri riiki, sest Ungari riigikord on puhtjuriidiliselt konservatiivdemokraatlik, kuigi valitsemise praktikas võib leida fašistlikke võtteid ja kuigi Ungaris on omajagu sümpaatiat fašismile. Palju vähem on aga seda juba Soomes, kus fašistlikud elemendid ei suutnud isegi Lapua liikumist täielikult üle võtta ja omis sihtes ära kasutada, hoopis kõnelemata kogu Soome riiklikust aparaadist. Eesti fašismi välised avaldused on aga olnud sellevõrra karrikatuursed ja vähekaaluvad, et nendega ei tule kuigi palju arvestada, ja Nõukogude Liidus asuvate soomeugrilaste juures on võimalik

kud fašistlikud meeolud sellevõrra alla surutud, et need väliselt praegusel ajal pea milleski ei avaldu.

Demokraatliku ilmavaate üldsuse suhtes oleme meie eestlased soomeugri rahvaste keskel vist esikohal, kuigi Soome demokraatia meist kuigi kaugemale maha ei jää, mõnes suhtes on vahest meist eeski. Ka Ungaris on tugevaid demokraatlikke kalduvusi, millised avalduvad juba õige selgelt ja tungivalt ajakirjanduses ja kogu seltskonnas, kuigi nad riigi juhtimisel pole veel maksvusele pääsenud. Kuid ega seegi aeg tulemata ei jää, sest praegused Ungari valitsejadki ütlevad ise, et nad tahavad rahvast demokraatlikule korrale kasvatada ja ettevalmistada (tsiteerin peaministri krahv Bethleni ja haridusministri krahv Klebelsbergi ütlusi). Mis aga puutub Nõukogude Liitu, siis on seal praegu kodanline demokraatia legaalsena poliitilisena vooluna võimatu, kuigi Nõukogude Liidus asuvate soomeugri rahvaste keskel leiduks oma osa vastavaid meeolusid. Ka välissoomeugrilaste juures Ameerikas, Austraalias, Euroopa mais ja mujal on demokraatia peamiseks poliitiliseks vooluks, minimaalse kommunistliku ja veel vähema fašistliku juureseguga mõnes kohas.

Mis puutub kommunismisse, siis on see ametlikuks ilmavaateks ja tegelikuks poliitilise elu põhimõtteks Nõukogude Liidus asuvate hõimurahvaste juures. Teisiti pole see mõeldavgi, sest pole mingit võimalust neid eraldada Nõukogude Liidust ja nende juures teistsuguseid poliitilisi süsteeme maksma panna. Tublisti leidub kommunistlikku poliitilist meelsust ka Soomes — eelmiste valimiste järele otsustades ligi kaheksandik kogu rahvast. Praegune Lapua liikumine tahab küll Soomes kommunistlikku liikumist lõpulikult hävitada, kuid võib päris kindel olla selles, et see saja protsendi ulatuses mitte korda ei lähe. Kommunism võidakse küll kuulutada illegaalseks, kommunistlikud organisatsioonid võidakse küll sulgeda, kuid kommunistlik meelsus jääb ikkagi rahva teatud osas hõõguma, nii nagu see ei puudu Eestiski, kus küll kommunism on juba mitu aastat tunnistatud seadusvastaseks nähteks. Muide, endiste valimiste järele otsustades näis omal ajal üks kümnendik Eesti rahvast kommunismi kalduv olevat. Kui palju see arv on võimalikult vähenenud, ei saa öelda andmete puudusel. Ungariski on praegu kommunistlikku meelsust, eriti Budapesti tööliskonnas, kuigi see on seal kõva välise surve all. Õige tunduv on kommunistlik meelsus osa Ameerika soomlaste ja eestlaste juures, mujal välissoomeugrilaste juures tunduvalt vähem.

Võib kindel olla selles, et kogu maailma sotsiaalse ajaloo tähtsaks punktiks saab olema ettenähtaval ajal kodanlise ja kommunistliku ilmakorra vastastikkune suhtumine. Kas see puhkeb teravateks sõjalisteks kokkupõrgeteks, nagu seda ähvardatakse mõnikord mõlematelt poolt, või jälle arenevad need suhted enamvähem rahulikult, nagu seda oleme näinud viimase 10 aasta kestel, ja nagu seda töotatakse vahel tulevikugi suhtes jällegi mõlemalt poolt — selle kohta ei saa keegi matemaatiliselt tulevikku ette kuulutada. Küll aga näib küllalt tõenäolilik olevat rahulik arenemiskäik, milline avalduks vormilise demokraatia täitumisel sotsialistliku sisuga, ja oligarhilise kommunismi arenemisel demokraatlikuks kommunismiks, riikliku plaanimajanduse säilitamisel. Nii vähendaks sotsiaalne arenemine vahesid kodanlise ja kommunistliku maailma vahel ja võimaldaks lõppeks tõelise kogu inimkonda käsitava Rahvaste Liidu loomist, milline oleks inimkonna välise korraldumise tähtsaim etapp ja võimaldaks pöörda tulevikus tõsisemat tähelepanu kogu inimkonna sisemisele arenemisele ja uute vaimliste kõrguste kättevõitmisele.

On arusaadav, et kogu soomeugri hõim peab kogu inimkonnaga ühiselt läbitegema sama arenemiskäigu, kuna selles on esitatud kõik praegu olemasolevad sotsiaalpoliitilised voolud. Tegelikult hõimutöö seisukohalt tulebki neid võtta olemasolevatena ja üheõiguslikkudena ja leida ühendavaid elemente neis kõigis, vaatamata poliitilistele lahkuminekutele. See teeb mõnelgi korral raskusi, kuid see on möödapääsematu, kui tahtakse mobiliseerida ühissettevõtteiks kogu soomeugri hõimu ja selle üksikuid rahvaid nende täies ulatuses. Tegelikult täisulatusliku hõimutöö aluseks võib olla ainult hõimudemokraatia, milline ühendaks parlamentlikul alusel niihästi hõimufašismi kui ka hõimusotsialismi, isegi hõimukommunismi — muidugi, kui seda lubab nende voolude esitajate sisemine kultuurilikkus ja vastastikkune sallivus.

5.

Siin avaldatud mõtted on mul kaua aega meeles mõlkunud. Nad on õieti katseks leida kõige vähema vaevaga kõige soodsam väljapääsutee teatud mõttelistest vastoludest meie hõimuküsimuses. Muidugi on siin leitud mõtteline väljapääs puhas individuaalne ega pole kellegi teise kohta kohustav, välja arvatud muidugi juhused, kui need mõtted kellegi teise poolt leitakse enamvähem õiged olevat ja need mutatis mutandis omiks võetakse.

Võib ju selles väga kahelda, kas läheb ajalooline arenemine seda teed, nagu keegi mõtleja seda enesele kõige otstarbekohasemana kujutleb. Kuid ajaloolise arenemise põhimõtteks on vähemalt selle kandjate enamiku teadvuses samasugune tung vähema jõukulutusega võimalikult suuri tagajärgi saavutada. Sama tung näib olevat maksev ka rahvaste, riikide ja kogu inimkonna eluski. Ja miks ei või siis niisugusel korral maailma ajalooline arenemine üldiselt teatava määranis vastata mõtleja osalt intuiitiivsele, osalt läbimõeldud käsitlusele sellest, ühiste jõuökoonomia põhimõtete alusel?

Villem Ernits.

KARJALA SOTSIALISTLIKU NÕUKOGUDE VABARIIGI 10. A. JUUBELI PUHUL.

4. augustil s. a. pühitses Karjala Sotsialistlik Nõukogude vabariik oma 10-ndat aastapäeva. Sel puhul avaldab „Pravda“ rea kirjutisi Karjala arenemise kohta viimasel ajal. Esitame neist mõningad andmed. Karjala elanikkude arv olevat 10 aasta kestel tõusnud 40%, ehk kui veel juurde arvata teistest Liidu osadest Karjalasse siirdunud ajutist tööjõudu, siis tervelt üle 50%. See tunnistab kahtlemata Karjala kiirest majanduslikust arenemisest, kuid tähendab ühtlasi vene elemendi arvu suurenemist Karjalas.

Karjala tööstusüldproduktioon olevat tõusnud 13,6 miljonilt rublalt 1925./6. aastal 96 miljoni rublani käesoleval aastal, rehkendatud muidugi kuldvaluutas. Tööstustöölise arv olnud 1929. a. 1300 inimest, praegu üle 10 korra rohkem. Metsa-, paberi-, mäe- ja metallurgia tööstuse tasapind olevat 4 korda kõrgem kui enne sõda. Elektrienergiat olevat enne sõda produtseeritud Karjala koskedest 13 tuhat kilovatti, kuid praegu aga produtseeritakse 35 tuhat kilovatti. Mäetööstuse produktioon on tõusnud ligi 5 miljoni rublani.

Ka põllumajanduses on tõusu märgata, kuigi palju vähem. Üldine külvipind on peale sõja tõusnud 40%, sarvloomade arv 50%. Kollektiviseeritud on põllumajandustest 12%, seega tunduvalt vähem kui Lõuna-Venemaal. „Pravda“ seletab seda kodanlaste vastuagitatsiooniga, kuid kindlasti mõjub siin kaasa palju rohkem see põhjus, et Karjala metsades leiduvaid üksikuid põllutükke on ju palju raskem kolhoosideks ühendada kui ääretumaid Lõuna-Venemaa rohtlaani, millised on nagu loodud ühiseks harimiseks traktoritega ja igasuguste masinatega. Samuti on ka venelaste iseloom palju soodsam kolhooside asutamiseks, kui enam individualistlikkude karjalaste oma.

Karjala üldine elutasapind olevat tõusnud. Mööda olevat ajad, kus Karjalas söödi männikoorega segatud leiba. Karjala riiklik eelarve olevat tõusnud 4 milj. rublast 1922. a. 43 miljoni rublani käesoleval aastal.

Ka rahvuskultuuriliselt olevat Karjala tublisti arenenud. Enne maailmasõda ei olevat Karjalas olnud ühtki karjalakeelset kooli, kuid tänavu sügisel pandavat lõplikult maksma karjalakeelne rahvakool igal-pool, kus karjalasi elamas. Seda võimaldavat see, et karjalakeelne õpetajate ettevalmistuskool avati juba Karjala vabariigi algusest peale. Koolivõrk on sellevõrra laienenud, et tänavu sügisel pannakse Karjalas maksma üldine koolisundus. Tuleval aastal asutatavat kõrgem Karjala metsa- ja põllumajandusinstituut („Punainen Karjala“).

Käesoleval aastal on karjalasi metallitööstuses 11%, metsatööstuses 49%, keskvalitsusasutistes 20,7%, rajooni täidesaatvates komiteedes 70,9%, külanõukogudes 82,7%. Sellest näeme, et karjalased on praegugi peaasjaliselt maarahvas, kuna haritlaste keskel etendavad venelased praegugi tunduvat osa.

Üldiselt võib aga tähendada, et Karjala on viimase 10 aasta kestel tunduvasi arenenud niihästi majanduslikult kui ka rahvuskultuuriliselt. Selle arenemise üle tunnevad häädmeelt kõik hõimurahvad, sotsiaalpoliitiliste lahkuminekute peale vaatamata.

SUOMEN KIELEN HARRASTUSTA EESTISSÄ.

Heimoystävän¹ mieltä ilahduttaa² se elävä harrastus, jota Eestissä vallankin³ opiskeleva nuorisoo soittaa⁴ suomenkielen oppimisessa näinä aikoina.

Muunkin väestön⁵ keskuudessa⁶ on paljon sellaisia, jotka⁷ tahovat oppia suomen kieltä ainakin ymmärtämään⁸. Monet⁹ opettajat pahoittelevat¹⁰, että he eivät ole tulleet opetelleeksi suomen kieltä.

Eestin ja Suomen kansoille¹¹ on koittanut vapaus vuosisatoja¹² kestäneestä toisten vallanalaisuudesta¹³. Mikäpä onkaan luonnollisempaa¹⁴, kuin että heimorakkaus¹⁵ herää Suomenlahden kahden puolen elävien veljeskansojen¹¹ sydämissä. Suomenlahden kylmät aallot¹⁶ eivät saa estää¹⁷ heimohengen liekehtimistä¹⁸.

Vapautumisen jälkeen on tullut yhä vilkkaampi¹⁹ vuorovaikutus²⁰

---

¹-sõbra ²rõõmustab ³eriti ⁴näitab, osutab ⁵rahva ⁶keskel ⁷kes ⁸arusaama ⁹paljud ¹⁰kaebavad, on pahased ¹¹rahvastele ¹²aastasadu ¹³võimu all olekust ¹⁴loomulikum ¹⁵-armastus ¹⁶lained ¹⁷takistada ¹⁸leegitsemist ¹⁹elavamaid ²⁰vastastikune mõju ²¹vahele ²²usinasti ²³käiakse külas ²⁴loodetavasti ²⁵väikseil

eestiläisten ja suomalaisten välille²¹. Ahkeraan²² vierailaan²³ veljesmaissa. Kun suomalainen tulee Eestiin, niin hän tuntee olevansa sukulaisien parissa. Toivottavasti²⁴ samaa tuntee eestiläinen Suomessa ollessaan.

Meillä pienillä²⁵ Suomen suvun²⁶ sirpaleilla²⁷ ei ole varaa²⁸ elää toisistamme välinpitämättöminä²⁹. Tarvitsemme entistä kiinteämpää³⁰ yhteyttä³¹ ja kanssakäymistä³² keskenämme. On välttämätöntä³³, että opimme suuremmassa määrässä tuntemaan toisiamme ja oikealla heimorakkaudella¹⁵ seuraamaan³⁴ toistemme elämää. Siksi³⁵ on tarpeellista, että opimme ainakin ymmärtämään⁸ toistemme kielen. Onneksi ovatkin kieleemme vielä niin lähellä toisiansa, että ei tarvitakaan suuria ponnistuksia³⁶, kun siihen pääsemme. Tämä asia on voitu todeta³⁷ muun muassa³⁸ myöskin³⁹ tänä kesänä⁴⁰ Tartossa toimeenpannuilla suomen kielen kursseilla.

Kurssit, joilla⁴¹ oli noin sata osanottajaa, kestivät kuukauden⁴² ajan heinäkuun kahdestakymmenennestä ensimmäisestä päivästä kahteenkymmenenteen päivään elokuuta⁴³. Kurssien innokkaana⁴⁴ toimeenpanijana on ollut opettaja J. Lehman. Osanottajista on suurin osa ollut keskikouluoppilaita. Opettajina ovat toimineet opettaja J. Lehman ja neiti M. Taalman Tartosta ja opettaja Otto Mertanen Suomesta. Kursseilla ovat pitäneet luentoja⁴⁵ vielä professori J. Mägiste ja maisteri V. Ernits.

Useat⁴⁶ kurssilaiset ovat kurssien kestäessä käyneet toimissaan⁴⁷, joten⁴⁸ heillä ei ole ollut tarpeeksi aikaa käännös-⁴⁹ ynnä⁵⁰ muiden tehtävien suorittamiseen. Opetusta ja harjoitusta on annettu Tarton viidennen alkukoulun huoneustossa⁵² kahdessa ryhmässä kolme tuntia illassa⁵³. Usein⁵⁴ on kolmas tunti käytetty suomalaisten laulujen oppimiseen, joita⁵⁵ onkin opittu toistakymmentä. Laulun oppimiseen on ollut erittäin suuri innostus⁵⁶. Laulun sanojen ääntämisessä⁵⁷ on päästy verrattain⁵⁸ hyvään tulokseen⁵⁹, niin että laulu on saanut varsinkin kurssien lopulla suomalaisen tunnun⁶⁰.

Suomenkielen oppikirjoina on käytetty M. Airilan ynnä⁵⁰ muiden Lukemistoa⁶¹ Suomen lapsille ja P. S. Vuoriston Kielioppia (kansakouluja varten⁶²).

²⁰ soo ²⁷ kildudel ²⁸ ei ole võimalik ²⁹ teine teisest hoolimata ³⁰ kindlamat ³¹ ühtsust ³² läbikäimist ³³ möödapääsematu ³⁴ jälgima ³⁵ selleks ³⁶ jõupingutusi ³⁷ toota ³⁸ muu seas ³⁹ ka ⁴⁰ suvel ⁴¹ millistel ⁴² kuu ⁴³ augustil ⁴⁴ vaimustatuna ⁴⁵ loenguid ⁴⁶ paljud ⁴⁷ omis ameteis ⁴⁸ nii et ⁴⁹ tõlke ⁵⁰ ja ⁵¹ ülesannete ⁵² ruumides ⁵³ õhtul ⁵⁴ tihti ⁵⁵ milliseid ⁵⁶ vaimustus ⁵⁷ hääldamises ⁵⁸ võrdlemisi ⁵⁹ tagajärke ⁶⁰ ilme ⁶¹ lugemikku ⁶² rahvakoolide jaoks ⁶³ katsutud ⁶⁴ erilist ⁶⁵ tähelepanu ⁶⁶ sesse

Opetuksessa on koetettu⁶³ erikoista⁶⁴ huomiota⁶⁵ kiinnittää siihen⁶⁶, että kurssilaiset oppisivat etupäässä⁶⁷ suomenkieltä ymmärtämään⁸. Kurssien alkupuolella ovat kurssilaiset saaneet kuulla paljon kertovaa⁶⁸ suomenkielistä puhetta⁶⁹. On puhuttu tutuista, jokapäiväisistä asioista harvaan ja selvällä äänellä. Myöskin³⁹ on annettu kuvien⁷⁰ mukaan⁷¹ havainto-opetusta⁷², jolloin⁷³ oppilaat ovat saaneet vastailla⁷⁴ lyhyillä lauseilla, mikäli⁷⁵ mahdollista⁷⁶, suomen kielellä. Lukemiston⁶¹ sadalla ensimmäisellä sivulla⁷⁷ oleviin kappaleihin⁷⁸ on monistettu⁷⁹ sanasto, lyhytten, tärkeimpien⁸⁰ kieliopillisten⁸¹ ohjeitten⁸² kanssa⁸³.

Tekstin kääntämisen⁸⁴ ohella⁸⁵ on luetun johdosta⁸⁶ keskusteltu⁸⁷ ja vieläpä lyhyesti kerrotukin⁸⁸ suomen kielellä. Helpompaa⁸⁹ tekstiä on voitu kääntää⁹⁰ ilman sanastoakin suomen kielestä eestin kielelle. Kurssilaiset ovat oppinnet ymmärtämään⁸ verratain⁹¹ hyvin⁹² suomenkielistä yksinkertaista⁹³ puhetta⁹⁴. Muutama⁹⁵ kirjallinen tehtäväkin⁹⁶ on annettu.

Kielioppi⁹⁷ on käyty pääpiirteissä⁹⁸ läpi. Kieliopin oppimäärän kokosi professori J. Mägiste onnistuneesti kahdessa luennossa⁹⁹, missä hän kiinnitti erikoista¹⁰⁰ huomiota¹⁰¹ eestin ja suomen kielen eroavaisuuksiin¹⁰².

On kuitenkin¹⁰³ selvää¹⁰⁴, että näin lyhyellä ajalla ja vähäisellä tuntimäärällä ei ole voitu kylläkään päästä kovin¹⁰⁵ pitkälle suomen kielen oppimisessa. Tarkoitus¹⁰⁶ on ollutkin antaa halullisille¹⁰⁷ alkusysäys¹⁰⁸ heimokielen oppimiseen. Toivottavasti²⁴ monet⁹ kurssilaiset jatkavat omin voimin oppimista. Siihen¹⁰⁹ on tilaisuuttakin¹¹⁰, sillä¹¹¹ parhaillaan¹¹² on ilmestymässä¹¹³ uusia suomen kielen oppikirjoja entisten lisäksi eestiläisille. Ehkäpä seuraavana¹¹⁴ kesänä saadaan toimeen kurssveja, joilla voidaan jatkaa eteenpäin¹¹⁵ oppimista. Toisilla lienee¹¹⁶ tilaisuutta¹¹⁰ jatkaa Suomessa kieliopintojaan¹¹⁷.

Toivottavaa¹¹⁸ on, että Suomessakin saadaan aikaan¹¹⁹ vilkkaampaa¹²⁰ harrastusta eestin kielen oppimiseksi. Hyviä enteitä¹²¹ siihenkin¹²² on.

67 esmajoones 68 jutustavat 69 kõnet 70 piltide 71 järele 72 nägelikku õpetust 73 kunas, kus juures 74 vastuseid anda 75 niipalju kui 76 võimalik 77 leheküljel 78 paladesse 79 paljundatud 80 tähtsamate 81 grammatiliste 82 juhatusete 83 -ga 84 tõlkimise 85 kõrval 86 puhul 87 vesteldud 88 jutustatudki 89 kergemat 90 tõlkida 91 võrdlemisi 92 hästi 93 lihtsat 94 kõnet 95 mõni 96 ülesanne 97 grammatika 98 pääjoontes 99 omas kahes loengus 100 erilist 101 tähelepanu 102 lahkuminekutesse 103 siiski 104 selge 105 väga 106 siht 107 soovijaile 108 algtõuke 109 selleks 110 võimalustki 111 sest et 112 praegu 113 ilmumas 114 järgneval 115 edasi 116 on vist 117 omi keeleõpinguid 118 soovitav

Monet⁹ kansat⁵ aikoinaan¹²³ suuresta Suomen heimosta ovat hävinneet historian näyttämöltä¹²⁴. Toisia elää hajallaan¹²⁵ vieraan kansan⁵ keskellä alkeisella¹²⁶ sivistysasteella¹²⁷ ja unhottaen¹²⁸ oman äidinkieltä¹²⁹. Eestin ja Suomen kansat elävät nyt vapaana. Vapaus velvoittaa¹³⁰ meitä rakastamaan¹³¹ maitamme, joita esi-isämme ovat orjuuden aikana hiellään¹³² ja vapauden puolesta taistellensa¹³³ verellään kostuttaneet¹³⁴. Säilyköön ja kasvakoon yhä suuremmaksi isänmaanrakkaus¹⁵ nuorten valtiottemme¹³⁵ kansalaisten¹³⁶ sydämissä. Olkoon¹³⁷ meille rakas¹³⁸ oma ja myös³⁹ sukulaistemme kieli. Heimorakkaus¹⁵ syventäköön¹³⁹ isänmaanrakkauttamme¹⁵.

„Eesti Hõimua“ varten¹⁴⁰ kirjoittanut Otto M e r t a n e n,
koulunjohtaja Piexsämeältä, Suomesta.

PAAR SÕNA „KOKKUVARISEVA SOOME SILLA“ KAITSEKS.

„Vaba Maas“ nr. 215, 14. sept. s. a. tsiteeritakse „Tulenkantajate“ järele Hendrik Visnapuu lauset „Elagu „Soome silla“ kokkuvarisemine!“, leides, et see hüüe on „piltlik avaldus vastikusele, mida tuntakse iseäranis kunstnikkude ja intelligentsi ringkondades fraasidega kultiveeritava hõimuaate vastu“. Kõned „Soome sillast“ olevat olnud parimad „silla“ hävitajad. Eesti kirjanikkude külaskäik avanud ses suhtes silmad. Sel puhul surnud fraas „Soome sillast“, kuna sellest kujunenud vaimline realiteet (kas see pole vähemalt üks osa „Soome sillast“? V. E.).

Vana tuttav lugu: meie ga algab kõik reaalne, enne oli vaid fraas. Meie fraas on vaimline realiteet, teiste fraas võib „iseäranis kunstnikkude ja intelligentsi ringkondades“ ainult vastikustunnet välja kutsuda!

On ju kord nii, et eriti modernid kirjanikud on väga suure, tihti ülivõrsunudki enesetundega varustatud, ja et originaalne olla, väljendavad nad seda mõnelgi korral kõige paradoksaalsemais ja uperkuutsemais fraases, ise mõnelgi korral tõeliselt neisse fraasidesse uskudes ja teisigi seks suggereerides. Ja kahtlemata leidub alati kriitikavõimetuid kergeusklikke, kellele on iga moderni kirjaniku paradoks suurim ja pühaim tõde, suurim autoriteet.

¹¹⁹ saadakse korda ¹²⁰ vilkamat, elavamat ¹²¹ endeid, ettekuulutusi, märke ¹²² sellekski ¹²³ omal ajal ¹²⁴ näitelavalt ¹²⁵ laiali ¹²⁸ algelisel ¹²⁷ haridusastmel ¹²⁸ unustades ¹²⁰ emakeele ¹³⁰ kohustab ¹³¹ armastama ¹³² oma higiga ¹³³ võideldes ¹³⁴ niisutanud ¹³⁵ meie riikide ¹³⁶ kodanikkude ¹³⁷ olgu ¹³⁸ armas ¹³⁹ süvendagu ¹⁴⁰ jaoks.

Vaatleme eelmisi väiteid vähe sisuliselt.

Kes olid „Soome silla“ aate algatajad? Meie ja Soome ärkamis-aegsed tegelased — kui mitte otse kunstnikud, siis igatahes intelligendid-kirjanikud. Väljendus ise on ju pärit Kreutzwaldi „Kalevipojast“, ja seda väljendust on meie poolt kultiveerinud Jannsen, Koidula, C. R. Jakobson, M. J. Eisen, H. Prants ja hulk teisi meie vanema ja ka noorema põlve tegelasi, isegi F. Tuglas. Arvamine, et neil poleks olnud mingisugust tõtt taga hõimuküsimuses, on nende kohta igatahes äärmiselt ülekohtune, ebaõige, isegi haavav. Nende tegevus, eriti raskel vene surveajal, on õieti eeldused loonud sellekski, et nüüd võidi muu seas korraldada Eesti kirjanikkude ametlik külaskäik Soome. Võib tõeliselt rõõmustada selle üle, et lõpeks hõimurahvaste kirjandusedki hakkavad teineteist leidma, kuid see ei õigusta igatahes mitte eitavalt suhtuma teiste ringkondade hõimutõesse. Hõimutöö on nii lai ala, et siin on ruumi kaasatöötamiseks kõigile, ja äärmiselt ebatahtiline on ühisel alal kaastegelaste tööd hakata ülekohtuselt alahindama, selle asemel, et õieti tänu avaldada nendele vanemapõlve hõimutegelastele, kes on omalt poolt pannud igatahes mitmedki tugevad kivid ja palgid vaimliselt siiski reaalselt olemasoleva „Soome silla“ alustesse.

Villem Ernits.

KAKS NÄIDET MORDVA RAHVALAULEST.

ETTE KANTUD HTG KARKSUSRINGI KORRALDATUD „MORDVA ÕHTUL“
TARTUS, APRILLIS 1930).

1.

Tuuluke kerge, tuuluke karglev,
tuuluke tiirlev, ära sa puhu,
ära sa puhu kuusiku kohal.

Tuuluke, kuusel ammugi raske,
tuuluke, kuusel kurjasti kurbust —
mesilind rikub kuusepuu juure,
nirgike närib kuusepuu südant.

2.

Mööda kesa käib vana hobune,
hobu kannul käib tatarlasest taat!
„Ära jälgi mind, ära püüa, taat,
seitse aastat ma vaevlend sõdades,

seitse võõrast maad ma talland jalgega,
seitse taevast mul veernud üle pää,
püssisuitsust mul silmad sõgenend,
püssipaukudest kõrvad kurdistund.“

(Originaalid H. Paasose Proben der mordvini-
schen volkslitteratur. I. Erzjanischer theil
Erstes heft. JSFOu IX 1891.)

Tõlkinud A. Oras.

Nagu näha, on nende rahvalaulukatkete sisuks hingestatud, lüü-
rilised loodus- ja elupildid. Nende värsimõõt pole aga mitte algupärane
soomeugriline, vaid on laenatud venelastelt, nagu seda on kindlaks tein-
nud prof. H. Paasonen. Esimene katke esitab haruldasemat lüürilist
tüüpi, kuna aga hobuselaul esineb paljuis teisendeis.

KOLM ERŽA-MORDVA MÕISTATUST.

(Paasonen, Mordwinische Chrestomathie lk. 1)

1. *kavto aštšif, kavto udiť, vetefše jaķi, kototše vetni, sišemefše
morot mori. — keņķš.
kaks valvavad, kaks magavad, viies käib, kuues juhib, seitsmes
laulud laulab. — uks.*
2. *Kizna tšubašo, telna štapo. — tšuvto.
suvel kasukas, talvel alasti. — puu.*
3. *kud ugoltso ovtò ranģi. — jažamo-ķev.
toa nurgas karu mõirgab. — käsikivi (= jahvatuskivi).*

Terane eritleja võib siit leida 12 eestikeelele sugulast sõna ja 2
vene laensõna, samuti mõne eestikeelega kokkukäiva muutelõpu.

A. R.

KIRJANDUSEST.

Bernhard Linde: „Loova Kesk-Euroopa poole“, „Noor-Eesti“ kir-
jastus 1930, 320 lk., hind 5 kr.

Sellele raamatule on osaks saanud palju arvustusi. Kõigis neis on
toonitatud B. Linde suuri teeneid eriti poola ja tshehhi kirjanduse
tutvustamisel eesti lugejale publikule. Oma jagu huvi pakuvad ka läti
ja ungari kirjanduse ülevaated, kuigi B. Linde neid kirjandusi isiklikult
ei tunne, sest et ta läti ega ungari keelt ei oska. Mõlemal juhul on

B. Linde piirdunud omade saatjate seletuste refereerimisega, ja peab ütlema, et selgi kombel on saadud õige huvitavad ülevaated Läti ja Ungari kirjanduslikule tänapäevale, millised meil seni puudusid.

B. Linde puudutab omas teoses ka väliseestlasi, kuid huvi näib tal olevat palju rohkem nende kultuurrahvaste vastu, keda B. Linde esmasjoones külastas. Riia eestlastest jutustab ta näiteks följetonistina ainult mõningaid sensatsioonilisemaid asju, hoopis kõrvale jättes nende tõsisemad rahvuskultuurilised püüded. Poola eestlasi riivab ta samuti ainult paaris lühikeses märkuses. Ta tunnistab isegi korra, et tal puudub „õige hõimumeel“. Oleme selles B. Lindega ühises arvamises, kuid tähendame siiski, et see puudus ei kaalu kaugeltki üles arvustatava teose väärtusi, milliste hulka kuulub ka ülevaade meie lõuna hõimu Ungari kirjandusliku tänapäeva üle*).

V. Ernits.

DR. PEETER ALEKSANDER SPEEK,

tähtsaim Välis-Eesti tegelane Ameerikas, on sündinud 4. VI. 1873. a. Tartumaal, Pangoti vallas, Lipardi talus. Öppis valla-, kihelkonnakoolis, seminaris, õpetajate instituudis Peterburis. Oli 3 a. Lohusoo pädagoogika klassi juhatajaks, kuid poliitilisel alusel tekkinud konflikti pärast jättis koolitöö, siirdudes Pihkva semstosse, hiljemini Tartu ülikooli õigus- ja majandusteadust kuulama. Eesti ja Vene ajalehtede ja ajakirjade kaastöeline, siis „Uudiste“ toimetaja, revolutsionäär 1905 (rahvusliku voolu esitaja sotsiaaldemokraatias), reaktsiooni algul Peterburis põranda all, hiljem Öhtu-Euroopas, 11. XII 1908. a. alates Põhja-Ameerika Ühisriikes, sotsialistliku ajalehe „Uue Ilma“ asutaja New-Yorgis, hiljemini mujal Ameerikas. Berkeley ja Maddisoni ülikoolides, dr. phil. 1917. Lühikest aega ülikooli õpetaja Maddisonis. 1913—1916 ametlik tööstusolude uurija, 1917—1927 Ühisriikide kongressi raamatukogus slaavi, õigemini Ida-Euroopa osakonna juhataja (Eesti alaosakond). 1917 abiellus andेरिका kirjaniku Frances Valiantiga. Sooritas Carnegie Corporationi ülesandel mitmesuguseid uurimustöid, olles oma abikaasaga uurimisreisidel Ameerika sisserändajate elu uurimisel. Praegu majanduslik analüseerija töoministerumis ja erainformatsioonibüroo juhataja Washingtonis. Tüse teadusmees, avara pilguga Ameerika eluvaatleja ja selle heade külgede sügava arusaamisega hindaja, soe kodumaa sõber ja tubli seltskonnategelane Ameerika eestlaste keskel.

FENNO-UGRIA ASUTAMISEST JA SENNISEST TEGEVUSEST.

Fenno-Ugria asutamise mõte ulatub tagasi Eestis 1924. a. peetud II soomeugri kongressini. Sel kongressil valiti III kongressi ettevalmistustoimkonna liigeteks Eestis K. Päts, prof. P. Põld ja G. Ollik. K. Pätsi algatusel otsustati asutada hõimuoorganisatsioonide keskkondis Fenno-Ugria, mille esialgse põhimääruse seadis kogu K. Päts. See kiideti hääks

*) Siinkohal olgu tähendatud, et B. Linde ülevaade Ungari kirjanduslikust tänapäevast ilmus ka läinud aastases „Loomingus“, ja et hra B. Linde pidas Tallinnas loengu samale teemile. Need teated olgu täienduseks ülevaatele Ungari-Eesti suhetest, milline ilmus „Eesti Hõimu“ eelmises numbris.

kokkukutsutud organisatsioonide esindajate poolt ja kinnitati haridusministri poolt. Selle järele moodustati Fenno-Ugria nõukogu, kes valis juhatuse ja võttis vastu tegevusjuhtnöörid ja -kavad. Juhatus korraldas hiljemini Fenno-Ugria büroo, palkas tenistusse töötajad ja asus tegelikule hõimu- ja väliseesti tööle.

Esimeseks Fenno-Ugria suurülesandeks oli Eesti osavõtu korraldamine kolmandast soomeugri kongressist Budapestis juunis 1928. a., millisest võttis osa Eesti poolt ligi paarkümmend referenti ja üle 300 osavõtja, suurim osa neist õpetajad. Kuna sellest kongressist on palju kirjutatud ja mälestused temast on veel värsked, siis ei peatu me selle juures pikemalt.

Teiseks Fenno-Ugria suurülesandeks oli esimese väliseesti päeva korraldamine, 3.—4. juuli 1928. a. See väliseesti päev jäi paratamatult III soomeugri kongressi varju, kuna viimane nõudis määratumat tööd enese korraldamiseks ja lõppes ainult paar nädalat enne väliseesti päeva. Sellegi pääle vaatamata õnnestus väliseesti päev palju paremini, kui seda loota juleti. Osavõtjaid oli välis-Eestist 8 riigist 80, kodumaa-lasi 379, kokku 459 isikut. Tehti paar päeva põnevat tööd ja võeti vastu terve rida tähtsaid resolutsioone. Neist pikemalt vt. „Väliseestlane“ Näitenumber 1928.

Tegelikud suhted väliseestlastega on avaldunud kirjavehetuses välis-Eesti organisatsioonidega, ajakirja „Eesti Hõimu“ ja „Väliseestlane“ levitamises välis-Eestis ja välis-Eesti organisatsioonide külastamises teadusliku sekretäri poolt.

Riia Eesti Haridusseltsis ja selle osakonnas, Riia eesti kirikus ja koolis on Fenno-Ugria teaduslik sekretär V. Ernits esinenud kõnedega 1928.—1930. a. kokku 16 korda, Kaunase Eesti seltsis 4 korda, Antwerpenis, Helsingis ja Berliini Eesti Seltsis 1 kord. On katsutud organiseerida kultuurilist kontakti kodumaa, Riia ja Kaunase eestlaste vahel. Eriti Riia suhtes on saavutused rahuldavad: hulk kodumaa organisatsioonide külastusi Riia Eesti Seltsis, mis on loomulikult võimalik tiheda kultuurilise koostöö tõttu eestlaste ja lätlaste vahel. Ka külastas Riia Eesti Haridusseltsi laulukoor 1929. a. suvel Pärnu laulupidu, mil puhul korraldati ühtlasi õnnestunud väliseesti päev (vt. „Väliseestlane“ nr. 3, 1929).

Väliseesti töö alal on niihästi Fenno-Ugrial kui ka „Välis-Eesti Ühingul veel ees suured ülesanded sügavamale ulatuva kultuurilise kontakti loomises Välis-Eestiga, eriti aga välis-Eesti informatsioonbüroode loomises, millest pikemalt „Väliseestlases“ nr. 4, 1929 ja Välis-Eesti ühingu almanakis nr. 2.

Tähtsamaks ülesandeks on Fenno-Ugria olnud ka ajakirja „Eesti Hõimu“ ja „Väliseestlase“ asutamine ja sennine välja andmine; viimane ühendati hiljuti Välis-Eesti ühingu poolt väljaantava „Välis-Eesti Almanakiga.“ Esimesed raskused on neil juba võidetud — nende tellijate arv ulatub juba poole tuhandeni. See arv peaks aga veel kiiresti tõusma — sest alles siis suudaks Eesti Hõim oma ülesannet tõsiselt täita ja hõimuaadet Eestis mõjuvalt levitada.

Üldiste hõimupäevade korraldamine kuulub samuti Fenno-Ugria tähtsate tegevusalade hulka, kuna see võimaldab hõimuaate levitamist meie koolides ja noorsoos.

Eriliselt on Fenno-Ugria tegutsenud liivi küsimusega, omalt poolt abiks olles liivlastele nende keele ja rahvusliku kultuuri alalhoidmisel, eriti aga viimasel ajal liivi rahvamaja asjus.

Läbikäimine Soomega on väga elavaks muutunud päale selle, kui kaotati Soome ja Eesti vahelt viisumid ja Fenno-Ugria ja Soomluse Liidu sugurahvaste osakonna poolt avati Tallinnas Suomi büroo. Päale selle on Fenno-Ugria täitnud hulga väiksemaid ülesandeid hõimuaade väliseesti töö alal.

On loomulik, et Fenno-Ugria töö kasvab ja laieneb, ni et osutuvad tarvilikuiks kohalikud hõimuarhivid ja -toimkonnad. Praegu juba tegutseb Fenno-Ugria osakond Tartus, ja mitmed kohalikud toimkonnad on praegu tekkimisel.

Ühtlasi jätkab Fenno-Ugria vabatahtlikkude annetuste kogumist liivi rahvamaja hääks.

ASUTIS FENNO-UGRIA TEGEVUSE ÜLEVAADE 1929. a.

Asutise põhikirja järele on ta ülesandeks soomeugri kultuuritööd ja kultuuriühendust edendada ning sõlmida ja alal hoida suhteid väljaspool Eestit olevate eestlaste ja nende kodumaa vahel rahvusliku hariduse ja iseteadvuse kasvatamiseks ja kindlustamiseks.

Sellelt põhjaluselt välja minnes on läinud tegevusaastal töö kujunenud järgmiseks:

Asutati Hõimu-büroo Soome Soomlusliidu Sugurahvaste osakonna kaasabil. Büroo peaulesandeks on tegeliku hõimutegevuse organiseerimine. Üheskoos Soomlusliidu Sugurahvaste osakonna juures asuva Eesti-bürooga hakati järjekindlalt tegutsema huvi äratamiseks Eesti vastu Soome seltskonnas. Tagajärjeks oli huvi kasvamine lõunapoolse naabri ja ta maa vastu ning ühes sellega ka turistide juurevoolu tõus Eestisse. Käsiraamatuiks turistidele avaldati käsikäes Eesti-bürooga eestikeelne broshüür „Sõida Soome“ ja soomekeelne „Matkusta Eestini“. Nii broshüürides kui ajakirjanduses propageeriti Eestis suvitamist ja tutvustati Soome seltskonda lähemalt Eesti suplusoludega. Ning peab konstateerima, et suvitajate arv Soomest kasvas järjekindlalt. Büroo poole pöörati Soomest järelepärimistega Eesti olude kohta, samuti kodumaalt Soome olude kohta ja kasutati selle abi suvituskohtade leidmisel. Ka muutusid välisekskursioonid järjest sagedamaiks. Hõimu-büroo seadis kokku ekskursioonide kavad ja korraldas kavade

tegeliku läbiviimise, hoolitses majutuse, toitmise ja juhtimise eest. Olgu tähendatud, et läinud hooajal kasutasid büroo abi rida ekskursionsioone, neist üksi õpilaskursioone 13. Ka üksikuile reisijaile anti juhatusi, seati kokku lühema- ja pikemaajalisi matkakavasid jne. Samuti võeti vastu Ungari ekskursionsioone, tutvustati välismaalasi Eesti nägemisväärsustega ja oludega.

„Fenno-Ugria“ ja Soomlusliidu algatusel tõsteti üles Eesti-Soome vahelise reisimise lihtsustamise küsimus. Sellekohaste mõlemapoolsete sammude järele teostus välispasside kaotamine Eesti ja Soome vahel. Uus reisikaartide süsteem hõlbusas märksa reisimist ja selle tagajärjel kasvas mõlemapoolne läbikäimine alatasa.

Suvituskotades kutsus „Fenno-Ugria“ ellu Eesti-Soome klubid, milliste ülesandeks on tutvustada Soome ja Eesti seltskonda, võimaldades vastastikkust kokkupuutumist kitsamas ringis.

Suvevaheajaks korraldas „Fenno-Ugria“ esimese Eesti-Soome õpilasvahetuse, millest osa võttis kummastki maast 40 keskkoolide vanemate klasside õpilast. „Fenno-Ugria“ juhatus oli seisukohal, et noorsoo vahetus aitab kaasa kindlate sidemete loomiseks kahe vennasrahva vahel ja tulevaste hõimutegelaste kasvatamisele igal alal.

Ka eesti keele vastu katsuti järjekindlalt huvi tõsta Soomes, mille tagajärjel käesoleval õpiaastal mitmeis Soome keskkooles ja seminarides õpetatakse eesti keelt vabana õpiainena. Vastavalt sellele on võtnud mõned Eesti koolid „Fenno-Ugria“ õhutusel soome keele oma õpikavadesse. Haridusministeeriumi poole pöörati palvega, milles palutakse teha korraldust, et kõigis keskkooles võimaldataks soome keele õppimist vabatahtliku ainena, nagu see sünnib Soome kooles.

„Fenno-Ugria“ korraldas läinud hooajal tähelepandava rea ettekandeid hõimuküsimuste üle Tartus ja üheskoos Eesti-Soome-Ungari Liiduga ka rea kõnehommikuid Tallinnas. Peale selle pühitseti Soome ja Ungari rahvuspuhi pidulikkude aktustega.

„Fenno-Ugria“ andis välja ajakirja „Eesti-Hõim“, mille käekäiku selgitatakse lähemalt Asutise teadusliku sekretäri aruandes. Samuti on lugu Asutise ajakirja „Väliseestlase“ ja „Fenno-Ugria teadetega“.

Ungari haridusministeeriumi juures on astunud samme Ungari instituudi asutamise asjus Tartu ülikooli juure.

Liivi hõimu enesetunnet on katsunud tõsta oma rahvamaja ehitamise mõtte toetamisega. Tegelikudeks sammudeks sel alal oli rahakorjandus. Ka nõutati Ungarist tähelepandav summa rahvamaja ehitamise toetuseks.

„Fenno-Ugria“ korraldas õppivale noorsoole 15. märtsil ülemaalse hõimupäeva Soome hõimupäevade eeskujul. Selleks saatis „Fenno-Ugria“ koolidele tarviliku materjali trükitult kätte.

Üheskoos Eesti-Soome-Ungari Liiduga on „Fenno-Ugria“ vastu võtnud Eestis välbivaid välismaade organisatsioone ja tegelasi. Asutist on selleks kohustanud välismaalaste lahke vastutulek meie organisatsioonidele ja tegelastele. Et see seotud kuludega, on paratamatu, kuid kultuuriliste sidemete alalhoidmiseks on leitud see tarvilik olevat.

„EESTI HÕIMU“ 1929. A. ARUANNE.

„Eesti Hõimu“ 1929. aastakäiku eelmisega võrreldes, märkame kõigepäält tunduvat tellijate arvu tõusu. 1928. a. tellijate koguarv ulatub 259-ni, 1929. a. oma aga 478-ni. Kui aga arvesse võtta, et ka tunduv osa 1928. a. tellimisi on saadud 1929. a., siis võime oletada, et 1929. a. tellijate arv võiks käesoleval aastal veelgi tõusta.

Loomulikult on tellijate suurim arv Tallinnast — 131 isikut, Tartust on tellijaid 59, Harjumaalt 36, Virumaalt 34, Pärnumaalt 20, Tartumaalt ja Võrumaalt à 17, Rakvere linnast 15, Viljandimaalt 14, Valga linnast 9, Saaremaalt ja Läänemaalt à 6, Pärnust ja Narvast à 7, Viljandist ja Paidest à 5, Järvamaalt 4,

Võrust ja Petserimaalt à 3, Kuresaarest, Petserist ja Valgamaalt à 2, Haapsalust, Tapalt ja Otepäält à 1, kokku 407 tellimist kodumaalt.

Välis-Eestist on tellimisi järgmiselt: Riiaist 32, Helsingist 11, Kaunasest ja Leedust 9, Berliinist 7, Sydneyst 6, New-Yorkist 2, Londonist Warssawist ja Majorist Lätis à 1 — kokku 71 tellimist Välis-Eestist.

Seda arvustikku vaadeldes näeme, et kõige rohkem tellijaid on säält, kus toimetajal on võimalus olnud mõningail koosolekuil esineda ja tellimisi vastu võtta. Umbkaudse ülevaate järele tohiks umbes 350 tellimist olla toimetaja isiklikult kogutud. Mis puutub kaastöösse, siis on seda saadud niihästi Eestist (126 lhk.) kui ka Välis-Eestist (14 lhk.), Soomest (15 lhk.) ja Ungarist (5 lhk.). Eestist on avaldanud kirjutisi prof. J. Mägiste, S. Sommer, mag. P. Voolaine ja E. Päss. Välis-Eestist on avaldanud kirjutisi V. Horn ja A. Häusler Riiaist, dr. O. Kallas Londonist ja Kaunase Eesti Selts. Soomest on avaldanud kirjutisi mag. V. Helanen ja mag. E. Enäjärvi — viimase artikkel soome keeles joonealuste märkustega. Ungarist on avaldanud kirjutisi prof. S. Csekey; luuletisi on avaldatud Menyhért Kiss'ilt ja Ivan Antal'ilt V. Ernitsi eestikeelses tõlkes.

Kogu kaastööst langeb ligi $\frac{2}{3}$ — 103 lhk., toimetaja artiklite, sõnumite ja tõlgete arvele.

Laos on praegu „Eesti Hõimu“ 1928. a. 376 täiskomplekti ja üksikuid numbreid päle selle mõnikümmend eksemplari. 1929. a. on laos 120 täiskomplekti ja 562 üksiknumbrit, nimelt nr. 2-hte 67 eks., nr. 3 — 253 eks. ja nr. 4 — 242 eks.

„Väliseestlasi“ on alles 242 täiskomplekti, selle lisaks üksiknumbritena näitenumbrit 1758, nr. 1 ja 2 umbes 1000 eks., kuna nr. 3 ja 4 üksiknumbritena ei leidu.

Kuna „Eesti Hõimu“ ja „Väliseestlase“ täiskomplektide arv pole kuigi suur ja neid tulevikuski võib tarvis tulla, siis võib neid müüa edaspidi ainult raha eest või annetada erilisel juhusel. Üksikeksemplaridena alleshoidunud „Eesti Hõimu“ numbreid võib kasutada tutvustuseksemplaridena neile isikuile, kellest on loota tellijaid, kuna aga „Väliseestlase“ ülejäänud üksiknumbrid tulevad laiali saata järgmisel hõimupäeval.

Sõnavara kirjastus andis eitrükina välja vist paaristuhandekümneid eksemplaris pr. Mutti artikli „Ameerika eestlased“. Kuna aga kirjastus ise lõpetas varsti tegevuse ega suutnud nendega midagi päle hakata, siis andis ta need eksemplariid toimetuse kasutada. Sedagi broshüüri võiks kasutada hõimukoosolekuil ja hõimupäeval, kuna sel on oma kindel sisuline väärtus.

Raamatukauplustele on saadetud mõnikümmend eksemplari, kuid nende kaudu on läbimüük olnud väga väike.

„Eesti Hõimu“ rahaline seisukord oli läinud aastal järgmine: 1929. a. aastakäigu tellimistest ja üksiknumbritest müügist tuli sisse 557 kr. 08 senti 1928. a. tellimistest 41 krooni 03 senti, toetust Fenno-Ugrialt kultuurkapitali summadest 680 krooni, riigivanema summadest 300 krooni — kokku tulusid 1578 kr. 11 senti. Kulud olid järgmised: kõik trükikulud kokku 964 kr. 20 senti, muud kulud (tasu sekretärile, reklaam ja kuulutused, saatukulud, honoraarid) kokku 655 r. 27 senti. Kõik kulud kokku 1619 krooni 47 senti, puudujääk 41 krooni 36 senti. Tuleb aga arvesse võtta, et nii väike puudujääk oli võimalik ainult selle tõttu, et kirjutiste honoraari kõigest 25 krooni makseti, ja et toimetaja töötasu selles kuluarves täitsa puudub.

ÜLIÕPILASTE HÕIMUESINDUS.

Meie üliõpilaskond on ainsa aastaga arenenud hõimumeelsemaks rahva osaks. Kuna juba 1926. aastal üks üliõpilasorganisatsioon (Eesti Üliõpilaste Selts) oli sõlminud lepingu soome osakunnaga (pohjalaiset), jäi see sõprusleping kolm aastat ainsaks kurioosumiks. Äkki aga pärast minevasügisese hoogsaid Eesti-Soome IV üliõpilaspäevi Tartus haaras hõimuvaimustus sellevõrra üliõpilasi, et vähema kui aasta kestes on amet-

likult sõlmitud endisele lisaks 6 sõprusliitu soomlastega, kuna veel 2 lepingut on teoksil.

Eesti üliõpilasorganisatsioonide sõpruslepingud soome osakundadega ei saa hinnata ainult kahe organisatsiooni kartellidena. Kõik lepingud lähtuvad, nagu kinnitavad nende avasõnad, „tegasast hõimutundest“ ja on sõlmitud „oma rahvaste ja üliõpilaskondade hõimuseideme kinnitamise ja sõbraliku koostöö nimel“ (esimene tsitaat hästivormuleeritud naiskorp. Filiae Patriae lepingust hämelastega, teine klassiliseks saanud EÜS'i liidulepingust).

Üliõpilaste hõimumeelsuse olles äkki nii kõrgel järjel, Akadeemilise Hõimuklubi aga kiratsedes väheste osavõtjate tõttu, tegi Ak. Hõimuklubi seisukorrast loomuliku järelduse ja kutsus appi hõimumeelsed üliõpilasorganisatsioonid. Et nende kaastööd kuidagi kindlustada ja tasakaalustada, seks tuldi mõttele luua kõigi hõimutööst huvitatute üliõpilasorganisatsioonide alalised esindused Hõimuklubi juurde, millised koos moodustaksid Üliõpilaste Hõimuesinduse.

Üliõpilaste hõimuesinduse asutamiskosolek peeti 2. mail 1930 Üliõpilasmajas ligi 20 üliõpilasorganisatsiooni esindaja osavõttel. Kuigi mitmed kõrvalisemad küsimused (nimi, esindajate arv, väljaheitmise) tekitasid väga ägedaid kokkupõrkeid, põhiküsimustes oldi pärast mõningaid lahendatuid arusaamatusi täitsa üksmeelne. Ühel häälel võeti vastu Üliõpilaste Hõimuesinduse esialgne kava (milline maksab lõplikuni kinnitamiseni osavõtivate organisatsioonide poolt). Selle kava järele käiakse juba 23. septembril 1930 kokkukutsutud esimesel Hõimuesinduse koosolekul.

Kava järele teatavad organisatsioonid igal sügisel Hõimuklubile oma esindaja jooksvaks aastaks. Organisatsioonidele jääb vabadus oma esindajat igal ajal vahetada. Muutus hakkab maksma nädal aega pärast sellest teatamist Hõimuklubi juhatusele. Säälkõrval on igal esindajal asemik, kes ka pääesindaja säälolles võib võtta osa koosolekuist sõnaõigusega.

Tarbekorral pöördub Hõimuklubi otseselt organisatsioonide esindajate poole, kes ka oma organisatsioonidele nende järgmisil koosolekuil teevad teatavaks Hõimuesinduse koosolekute otsused.

Pääle üliõpilasorganisatsioonide esindajate kuuluvad Üliõpilaste Hõimuesindusse veel Üliõpilaskonna Juhatuse ja Välistoimkonna esindajad, kui ka üks asutis Fenno-Ugria asemik. Hõimuklubi enda juhatuse kuulub endastmõistetavalt Hõimuesindusse terves koosseisus, kuna ju esindajad teataval määral on tema juurde akkrediteeritud saadikud.

Koosolekud on avalikud, neid juhatab Hõimuklubi esimees, nagu otsuste täidesaatminegi on Hõimuklubi juhatuse hooleks.

Hõimuesindusest osavõtvad organisatsioonid toetavad Hõimuklubi tema ülesannete täitmisel, seks 1) eritöödeks hankides tööjõude, 2) hõimuõhtutele tehes propagandat ja endile võttes korraldustöid, 3) oma liikmeskonna kaudu igapidi soodustades hõimutööd. Hõimuesinduse tööst mitteosavõtvaid organisatsioone võib eemaldada ainult kolmveerandi esindajate hääletagega.

Loodetavasti võimaldab see katse Akadeemilist hõimutööd täielikumalt koordineerida ja tsentraliseerida tulevikus Akadeemilisele Hõimuklubile töö jätkamist sennisest laiemas ulatuses ja hoiab ära jõu asjatut raiskamist.

Tartus, 22. sept. 1930.

Ilmar Tõnisson.

PIIRIMAAD SELTSI TEGEVUSEST.

Kõigis riikides juhitakse erilist tähelepanu piirimaadele ja katsutakse nende kultuurilist seisukorda võimalikult kõrgele tõsta. See on kõigepealt tähtis selleks, et piirimaadel valitseks riigisõbralik ja riigiustav meeleolu, ja et ei tekiks piirimädel arvamist, et teise riigi valitsuse all oleks parem elada. Teiselt poolt on aga piiräärsete maakotade kõrge kultuur esimeseks tunnistuseks ülepiiri tulevatele välismaalastele teatud maa kultuuri seisukorra kohta üldse, ja sunnib piiritaguseid elanikke aukartusega vaatama teatud maa kultuurile.

Peale valitsusorganite tegutsevad mitmel maal piirimaade kultuuri tõstmiseks erilised piirimaade seltsid, nii näiteks Soomes, Ungaris ja mujal.

Meil Eestis tuli piirimaade küsimus teravamalt päevakorraale 1921. a., kui Vabariigi Valitsuse poolt korraldati perekonnanimede panemist piirimail. „Piirimaade ristijad“ (Samuel Sommer, V. Ernits, J. Kanger j. t.) andsid ühtlasi tunduvalt hoogu rahvuskultuurilisele liikumisele piirimail, setude ja ingerlaste keskel. Peeti hulk rahvakoosolekuid mitmesuguste küsimuste arutamiseks, asutati hariduslikke organisatsioone, korraldati pühapäevakoole, peeti esimene setu kongress jne.

Piirimaade haridustöö edaspidiseks juhtimiseks asutati Samuel Sommeri algatusel Piirimaade Selts, mille liigete hulka kuulub poliitika- ja haridustege-lasi kõigist erakondadest. See selts on avaldanud elavat tegevust piirimail, mille kohta siin esitame lühikese kokkuvõtte.

Meie piirimaade suurimaks puuduseks on teatavasti majanduslik viletsus. Selle vastu ongi P. S. esmajoones võitlust pidanud.

Piirimaade põllumajandus kannatas veneaegse hingemaasüsteemi all, mille tagajärjel ühe talu maa oli killustatud väga paljudeks ribakesteks. P. S. õhutusel hakati hingemaid kruntima, ja praegu on juba üle $\frac{9}{10}$ maadest krunditud, mille tõttu põlluharimine suuresti edeneb.

P. S. on ka õhutanud piiräärsete maatükkide kinnistamist, mis võimaldas pikaajaliste laenude saamist põllumajanduse kõrgemale järjele tõstmiseks. Ka Laenu-Hoiu ühisuste asutamist õhutas P. S., andes neile asjaajamiseks nõu ja juhatust ja aidates neil muretseda laenusid Eesti Pangast ja Rahva Pangast. Praegu on igas vallas Petserimaal (9 valda) Laenu-Hoiu ühisus, kolme juures neist ka kaubandusosakonnad. Ühispiimatalitusi on Petserimaal asutatud 6, koorejaamu 6, Ingeris 1. Tarvitajateühisusi on Petserimaal 9, neist üks kahe osakonnaga. Nii on juba Petserimaa kaetud majanduslikkude organisatsioonide võrguga, ja rahvas hakkab üle jõudma endisest majanduslikust viletsusest.

Ka põllumajanduse edendamise eest on P. S. hoolt kannud. On tegevuses olnud põllumajanduse instruktorid, on õhutatud aiapidamist, kanakasvatust ja katsepõldude korraldamist. Läänud aastal jagati Vilo vallas pühapäevakoolide kaudu 100 noort sugukukke, mis rahva seas elevust tekitas ja huvi kanakasvatuse arendamisele juhtis. Paaril viimasel aastal on korraldatud umbes 100 katsepõldu jällegi pühapäevakoolide õpilaste kaudu, äratades seega huvi põllu- ja aiaharimise parandamise vastu. Korraldati üks Setumaa noorte põllupidajate ekskursioon Võrumaa paremaid majapidamisi vaatama. Kavatakse ka korraldada Petserimaal eeskujulikke talusid.

Majapidamise, käsitöö ja kangakudumise edendamiseks setude keskel töötas P. S. kontaktis Eesti Naisorganisatsioonide Liiduga. Käsitöö, majapidamise ja kudumise kursuseid on P. S. poolt korraldatud kokku 88 kohas, 2078 isiku osavõttel. Kursuste lõpuks on harilikult korraldatud pidu ühes vastava näitusega, rahav elav osavõttel.

Setude tervishoidliku seisukorra parandamiseks on P. S. ühes Eesti Naisorganisatsioonide Liiduga asutanud setu küladesse 2 laste ja emade arstlise nõuandepunkti, milliseid on külastanud 4054 haiget 8388 korral. Karskustöö edendamiseks Setumaal on P. S. töötanud koos Eesti Karskusliiduga.

Hariduse levitamiseks on P. S-i õhutusel asutatud Petserimaal 15 Eesti haridusseltsi, asutamisel on 3. Ingeris on asutatud 2 haridusseltsi, Narva taga eestlaste juures Temnitsa asunduses 1 ja saartel 3. Petserimaal on P. S. asutanud 3 puhkpillide koori ja 1 keelpillide orkestri, teise Temnitsa Eesti asunduses. Ka asutas P. S. näitemängude raamatukogu haridusseltside ja pühapäevakoolide tarvitamiseks.

Esimesed pühapäevakoolid asutati Setumaal ja Ingeris juba 1921. a. Nende arv oli Setumaal 1923. a. 54, Ingeris 6. Nende ülesandeks oli esialgu peaaesjalikult kirjaoskuse õpetamine, millest võtsid suure vaimustusega osa isegi vanemad inimesed, nende seas üks 88 a. vanaeit. Ka asutati pühapäevakoolide juurde väikesed raamatukogud, peeti tarbekorral loenguid erikiisimuste üle, korraldati hoolkogud õpilaste keskel, õpetati ka näitemänge ja pandi ka mõned pidud toime. Petserimaal koolivalitsuse vastuseisul katkes pühapäevakoolide tegevus 1926. a. sügisel, kuid juba järgneva aasta sügisel alustati see uuesti, seekord peaaesjalikult täienduskooli- ja rahvaülikoolilaadilise kavaga noorsoo edasiõppimise võimaldamiseks algkooli lõpetamise järele, korraldades eriosakondi kirjaoskuse omandamiseks. Läänud talvel töötas 42 pühapäevakooli umbes 1000 õpilasega. Pühapäevakoolide juures korraldati palju pidusid, muude seas ka Jüriöö pidustusi, mis õpilastele suurt huvi on pakkunud.

Petserimaal korraldatakse õige laialiselt „kirmaskite“ nimelisi rahva pidustusi, millised harilikult lõppesid joomingute ja kaklemisega. Nüüd on aga P. S. hakanud kirmaskite puhul spordivõistlusi korraldama, kusjuures märgati joomise suurt vähenemist ja kakluste täielikku lõppemist. P. S. kavatakseki edaspidi kirmaskid rahvapidudeks ümber muuta.

Teatavasti võib Setumaad õigusega nimetada elavaks rahvamuuseumiks ja vanavaraidaks. Koolihariduse tungimine Setumaale hakab aga siingi sennist rahvaloomingut halvama. Et praegust rikkalikku rahvalaule kadumise eest hoida, korraldas P. S. peaaesjalikult noorte setu keskkooliõpilaste ja üliõpilaste kaudu suurejooneliselt vanavarakorjamise Setumaal. 27 korjaja poolt on senni 80 lauliku käest kokku 439.547 rida kirja pandud, üksikuilt senni tundmata laulikuilt kunni 30.000 rida. Osa laule on samad, millised juba mõnekümne aasta eest dr. Hurda ja teiste poolt üles kirjutatud. See võimaldab võrrelda nende laulude endist kuju praegusega ja kindlaks teha neis lauludes mõnekümne aasta kestel tekkinud muutusi. Ka on kogutud palju materjale laulikute elulugude kohta ühes piltidega, materjaliks setu laulikute albumile. Kuulsa setu rahvalauliku Miku Ode mälestusmärgi jaoks on kogutud käesoleva aasta kevadeni 646 kr. 46 senti. On korraldatud kaks setu rahvalaulikute pidu, Petseri Rahvahariduse Seltsi kaastegevusel.

P. S. on tähelepanu pööranud ka setude kiriklikkudele oludele. Teatavasti on setud apostlikku õigetuskku ja jagunevad 12 koguduseks, neist üks puhtrahvus-

lik setu kogudus, teised vene-setu segakogudused. 7 segakoguduses ei oska preestrid sõnagi eesti keelt, ja ainult 4 segakoguduses tarvitatakse jumalateenistusel vene keele kõrval ka natuke eesti keelt, mis aga venelastele ei meeldivat. Kirik on senni olnud kõige tähtsamaks venestamisabinõuks Setumaal ja on seda praegugi, kuna just kiriku tõttu ka koolides vene keele õpetust nõutakse. Sellepärast peab P. S. tarvilikuks asutada 6 puhtrahvuslikku setu-eesti kogudust, millist kava ta on setu rahva hulgas õige laialiselt tutvustanud ja sellele vastukõla leidnud. Esialgu on P. S. korraldanud setudele koolides ja talumajades jumalateenistusi, kohalikkude eesti keelt oskajate preestrite ja teiste kaasabil, samuti Ingeris Narva taga.

P. S. on tihti ka sellele tähelepanu juhtinud, et Setumaal ja Narva taga sageli hulk eesti lapsi vene koolides õpib. Ka on tähelepanu juhitud külanimede eestistamisele ja uutele taludele kohaste eestikeelsete nimede andmisele.

Igasuguste küsimuste arendamiseks on P. S. läinud kevadeni korraldanud 1345 rahvakoosolekut.

1. juunil s. a. korraldas P. S. ühes Haridusliiduga II setu kongressi Petseris, millisel käsitleti paljuid Setumaa küsimusi ja avaldati rida soove Setumaa olude korraldamiseks. Sel kongressil võis märgata, et Setumaa on viimaste aastate kestel õige tunduvalt edenenud, nii et rahva keskel ei leidu enam kuigi palju seesugust vastuseisu nüüdisaegsetele hariduspüüetele, nagu seda oli märgata I. setu kongressi puhul 1921. a.

Setumaa on tublisti arenenud ja muule Eestile lähenenud, kuigi Setumaa tugev etnograafiline ja keeleline omapärasus praegu võrdlemisi täielikult püsib. *) See ei tarvitse aga sugugi vastolus olla Eestiga lähenemisele, sest teadlik ja haritud setu võib olla üheaegselt üldrahvuslikus mõttes eestlane ja oskab ka hästi eesti kirjakeelt, olles samal ajal teadlik setu omapärasuse ja setu keele austaja. Setu omapärasuse ja setu keele võimalikult kaua püsimine oleks igatahes tunduvaks rikastuseks ja mitmekesisuseks niihästi eesti rahvale kui ka kogu soomeugri rahvahõimule.

Ingeris võistleb aga soome kultuur edukalt vene kultuuriga, milline on siiski õige sügavasti juurdunud Väi- ja Saarkülas. Kullakülas asub aga puhtsoomekeelne Ingeri Selts (Inkerin Seura) ja sealsamas antakse välja ainus soomekeelne ajakiri Eestis „Sanaseppä“. Teatud eesti kultuuri mõju avaldub aga mõlemate juures, sünnitades Eesti ingerlaste juures hõimurahvaste kultuurilise lähinemise seisukohalt väga huvitava soome-eestilise kultuursünteesi.

V. Ernits.

VÄIKESI TEATEID HÕIMUTÖÖ ALALT.

FENNO-UGRIA TARTU OSAKONNA TEGEVUSÜLEVAADE 1929. A.

Fenno-Ugria Tartu osakond asutati kevadel 1929. Asutamiskoosolek peeti 12. mail. Juhatusse valiti: esimeheks V. Ernits, asetäitjaks drnd. A. Anni, sekretäriks K. Mihkla, asetäit. prof. J. Mägiste, laekahoidjaks mag. E. Päss, asetäitjaks mag. D. Palgi.

Osakonna kevadine ja suvine tegevus seisib peasjalikult ekskursioonide vastuvõtus ja juhtimises. Tartut külastasid: Tuusula rahvatülikooli õpilased, Helsingi Käsitööseminari õpilased, Helsingi Lütseumi õpilased, Helsingi Töö-

rahvatülikooli õpilased, Helsingi poisslaste lütseumi õpilased, Tampere lütseumi õpilased. Esimesele ekskursioonile korraldas osakond vastuvõtuõhtu ja kirjanduse annetusi linnalt, Kirjandusseltsilt, Karskusliidult jne. Teiste ekskursioonide puhul astus osakond ühendusse vastavate koolide ja asutustega Tartus, kes vastuvõtu päähoole oma päle võtsid.

Sügisemeistril avaldus osakonna tegevus osavõtus neljandaist soome-eesti üliõpilaspäevist ja kahe hõimuaktuse korraldamises, ühes Akadeemilise Hõimuklubiga. 19. novembril korraldati „ungari õhtu“, millel esines viiuli-

*) Akadeemilise Emakeele Seltsi poolt ilmus kaks setu lugemikku ja uus testament setu keeles.

soologa noor ungari kunstnik prl. Anus Havass, hra Leonid Arro viiuli ja prl. S. Krauti klaverisaatel. Ungari laule ja muusikapalasad esitasid veel lauljanna prl. Ella Lipand ja klaveril Selma Kraut. Kõnedega esinesid Ungari üle prof. S. Csekey, V. Ernits ja neiu A. Koit, käsitades peasjalikult omi kogemusi 1929. a. suviseist Ungari reisidest ja üleilmlisest ungarlaste kongressist.

Prl. Havassi ringreisi korraldamisel Eestis aitas osakond omalt poolt kaasa. Prl. Havass külastas Võru, Valka, Tallinnat ja Narvat.

6. detsembril korraldas osakond aktuse Soome vabariigi 12. aastapäeva puhul. Pidukõnelejaina esinesid Soome saatkonna sekretär hra T. Snellmann ja mag. August Anni. Muusika osas esinesid Tartu Kõrgema Muusikakooli õpilased.

Õpetaja hra J. Leemani algatusel võttis osakond ühes Akadeemilise Hõimuklubiga põhjalikumale käsitlele soome keele õpetamise küsimuse koolides, pidades selleks läinud aasta lõpul ühe omavahelise kooli- ja hõimutege- laste nõupidamiskoosoleku, millise seisukohad tehti teatavaks osakonna esimehe poolt ka Fenno-Ugriale ja üle- riiklisele õpetajale kongressile. Suurem aktsioon soome keele õpetamise ka- suks algas juba käesoleva aasta algul avaliku õpetajate ja hõimutegelaste koosolekuga 5. jaanuaril 1930.

EESTIST.

Soomekeele õpetamise kohta eesti koolides kõneles V. Ernits 24. märtsil Virumaa õpetajate päeval Rak- veres ja hiljemini ka Tartus, Tartumaa õpetajate päeval, samuti pedagoogilisel nädalal Tallinnas. Neil korral ki- deti hääks samad resolutsioonid, milli- sed anti komisjoni läbitöötamiseks 5. jaanuaril Tartus Fenno-Ugria Tartu osakonna ja Akadeemilise Hõimuklubi poolt korraldatud erikoosolekul soome keele õpetamise kohta; sellel koosole- kul esinesid referaatidega hrad J. Tõ- nisson, direktor J. Käis ja V. Ernits, kuna läbirääkimistel õige rohkesti sõna võeti.

Fenno-Ugria juhatuse poolt tehti ha- ridusministeeriumile ettepanek korral- dada tänavu suvel Tartu ülikooli juures

ühenduses teiste kursustega ka soome keele ja hõimukursus õpetajaile. Lek- toritena pidid esinema prof. J. Mägiste j. t. Tegelikult peeti aga kursus kooli- õpilastele, millest jutustab pikemalt õp. Mertanen omas kirjutises, v. lhk. 63—65.

Ungari aastapäeva aktuse

korraldasid 20. märtsil s. a. Tartus Üli- õpilasmajas Fenno-Ugria Tartu osa- kond ja Akadeemiline Hõimuklubi. Ak- tuse avas prof. Eisen Ungarile pühen- datud luuletisega. Kõnedega esinesid prof. Csekey ja V. Ernits. Prl. Ella Lipand esitas Ungari rahvalaule Kõr- gema Muusikakooli õpilase neiu Helmi Värati klaverisaatel. Aktuse teiseks osaks oli toimetaja Siikaniemi Kalevala- tervitus Soomest, pr. Oili Siikaniemi soome rahvalaule, Paul Salmise kandle- saatel, samuti viimase kandesoolosid, millised võeti vastu suurima häämeelega.

Soome-Ugri komitee Eestis

asutati 29. sept. s. a. nõupidamiskoos- olekul Eesti Rahva Muuseumi arhiiv- hoone ruumides, haridusministri hra J. Hünersoni ja haridusministeeriumi kunstide ja teaduste osakonna juhataja hra G. Ney juuresolekul. Võeti tea- tavaks vastava Ungari toimkonna kodu- kord. Komitee juhatusse valiti prof. dr. phil. J. Mark esimeheks, eradots. dr. phil. O. Loorits sekretäriks; liige- tena kuuluvad komiteesse veel prof. H. Moora, prof. dr. phil. A. Saareste, prof. dr. phil. J. Mägiste ja Eesti Rahva Muuseumi juhataja mag. phil. F. Lein- bock.

Komitee otsustas toetuda oma te- gevuses esialgu Eesti Rahva Muuseumi arhiivraamatukogule ja Tartu ülikooli juures asuva Ungari Teadusliku Insti- tuudi raamatukogule.

Healmeel võeti teatavaks, et Un- gari haridusministeerium on määranud stipendiumi ühele Eesti teadusmehele kas mõnes Ungari ülikoolis, Tihányi bioloogilises uurimusasutises või Col- legium Hungaricum'is Roomas. Omalt poolt otsustati Ungarist paluda üks noorem keeleteadlane ungari keele lek- tori kohale Tartu ülikoolis. Samuti ta- hab haridusministeerium anda stipen- diumi ühele Ungari üliõpilasele Tartu ülikoolis.

SOOMEST.

5-ndad Soome-Eesti üliõpilaspäevad

peetakse tänavu Helsingis ja Turus 3.—8. oktoobrini. Tartust sõidab neist päevist osa võtma 103 üliõpilast, Tallinnast 35 tehnikumi üliõpilast.

4-nda soomeugri kongressi eeltööd on Helsingis praegu täies hoos. Kongress peetakse 16—19 juunini 1931. aastal, otse enne suurt Soome laulupidu, millele järgnevad Põhjalaade ja Soomeugri karskuskongressid, Soome Noorsooliidu 50-aastane juubel Mikkelis ja Soome rahvaulikoolide päev Impilahtis, samuti hulk muid kultuurilisi ettevõtteid, hõimu- ja karskuskäitus jne.

Kongressi kavasse tahetakse võtta peajasjalikult tegelikke hõimutöö küsimusi: välissoomeugrilusküsimus, sotsialism ja hõimuküsimus, liivi rahvuskultuuri küsimus (kõigi hõimumaade seisukohalt), tegelik hõimutöö erimais, kultuurilise kontakti küsimus erihõimumaade vahel (kirjandus, kunst, teadus, rahvakultuur jne.), hõimuküsimus tüttervise seisukohalt jne.

Kongressiga ühenduses korraldatakse ka soomeugri üliõpilaskongress ja hulk igasuguseid ekskursioone, omavahelisi koosviibimisi jne.

On loota, et kongressist võtavad osa ka Soome, Eesti ja Ungari sotsialistlikud ringkonnad, korraldades ka esimese omavahelise soomeugrilise sotsialistide koosviibimise. Soome hõimuliikumise juhid näeksid hea meelega

sotsialistide kaasatulekut kongressile, ja viimased pole kuuldavasti ka sellele vastu. Soome sotsialistide poolt võtaks kongressist osa Soome Tööraha Haridusliit.

Kongressist on lubanud osa võtta ka Ungari karskusorganisatsioonid, samuti järgnevaist karskuskongressidestki.

VENEMAALT.

Mordva autonoomne ooblast olevat asutatud Venemaal, väga keerulise piirihoonega, vastavalt mordvalaste enamuse asukohtadele venelaste keskel. Täpsemad andmed puuduvad.

LIIVIST.

Et õhutada liivi rahvamaja ehitamist ja liivi kultuuri üldist toetamist Eestis, asutati selle aasta algul Tartus Liivi Ühing, kes pidas oma asutamiskoosoleku Tallinnas, valides selle ühingu mitmesugustesse organitesse õige tunduva hulga meie seltskonna- ja riigitegelasi.

Liivi rahvamaja plaan on lõpulikuma kujul väljatöötatud arhitekt Vendale poolt, vastavate hõimutegelaste toimekonna soovivalduste järele, ja liivi seltsile kätte saadetud.

Kuulu järele olevat Soome üliõpilaskond kõiki omi liikmeid maksustanud liivi rahvamaja kasuks 10 soome margaga, millisel kombel loodetakse kokku saadavat umbes 4000 krooni.

Soomluse Liit Helsingis korraldas nelipühil suurema ekskursiooni liivlaste juure.

MAGYARNYELVÜ TARTALMI ÁTTEKINTÉS.

Az „Eesti Hõim“ jelen száma mindenekelött bejelentí, hogy Ernits Vilmos szerkesztő a jövő tanévben tudományos továbbképzése céljából Varsóba utazik s a lap szerkesztését a „Rokonnépek Akadémiai Klubja“ fogja folytatni oly módon, hogy Mägiste Gyula professzor lesz a felelős szerkesztő, Päss Elmar magiszter pedig a szerkesztőség titkára. — A következő cikk a finn-észt egyetemi hallgatók ötödik összejöveteléről szól. — Szentmiklósy Andor, a helsinki m. kir. követség titkára, Magyarország üdvözlétét tolmácsolja a rokonnépek napja alkalmából. — Snelmann Teo, a tallinni finn követség titkára, a néprokonsági szeretetről értekezik. — Az észtországi „Liv

Társaság" üdvözetét küldi a rokonnépek napja alkalmából; közölve a liv himnusz eredetiben és Ernits Vilmostól észt fordításban. — Ugyanczak üdvözetet közöl a „Külföldi Észték Társasága“ a rokonnépek napja alkalmából. Ernits Vilmos megemlékezik elhunyt rokonnépek munkásairól és méltatja Martna Mihály észt szociálista vezérnek, a tartui egyetem tiszteletbeli doktorának, munkáját a rokonsági kapcsolatok terén 70. születésnapja alkalmából. — Ernits Vilmos a finnugor népek jövőjéről és más népekhez való viszonyáról és a néprokonsági demokratiáról értekezik. — Következik a karjalai szociálista tanácsköztársaság állapotának áttekintése tiz éves jubileuma alkalmából. — Mertanen Ottó finn iskolaigazgató a finn nyelv tanításáról ír Észtországban. — Ernits Vilmos Visnapuu Henrik költővel polemizál a „finn hid“ problémájáról. — Oras Ants két mordva népdal észt fordítását közli. — Reisman Elek pedig három erzämordva rejtényt közöl eredetiben és észtül. — Ernits ismerteti Linde Bernát nemrég megjelent könyvét középeurópai utazásáról, melynek keretében a mai magyar irodalomról is ír. — Befejezésül következnek dr. Speek Péter rövid életrajza, továbbá áttekintés a Fenno-Ugria, a Határvidékek Társasága és az egyetemi hallgatók rokonsági képviselote tevékenységéről (Tõnisson Ilmar), az „Eesti Hõim“ évi beszámolója és kiss hírek a rokonnépek életéből stb.

SUOMENKIELINEN SISÄLLYSKATSAUS.

Tämän numeron alussa ilmoitetaan, että sen tähänastinen toimittaja maisteri V. Ernits siirtyy ensi lukuvuodeksi Puolaan jatkamaan opintojaan sekä että „Eestin Hõimua“ tulee julkaisemaan Akateeminen Heimoklubi, prof. J. Mägiste vastaavana sekä maisteri E. Päss toimittajana. Seuraa tervehdyksiä viidenneiksi Suomen-Eestin ylioppilaspäiviksi sekä Fenno-Ugrian tervehdys tämän vuoden heimopäiviksi. Unkarin tervehdyksen esittää lähetystösihteeri A. Szent Miklósy. Heimorakkauden ideologiasta kirjoittaa suomeksi lähetystösihteeri Teo Snellman. Seuraa Liivin seuran tervehdys heimopäiviksi sekä Liivin hymni liiviksi sekä V. Ernitsin kääntämänä eestiksi. Seuraa ulkoestiläisyhdistyksen tervehdys heimopäiviksi sekä muistosanoja manalle menneistä heimoharrastajista Suomessa ja Eestissä (Santeri Alkio, D. Tsvetkov, prof. tri h. c. P. Pöld sekä yliopp. Selma Perv-Prüüs). V. Ernits kirjoittaa Eestin sosialistisen liikkeen johtojavanhuksesta kunniatohtori Mihkel Martnasta heimoharrastajana sekä esittää ajatuksiaan suomalais-ugrialaisten kansojen tule-

vaisuudesta ynnä heidän suhteistaan toisiin kansoihin, selvittäen m. m. heimodemokratian käsitettä. Seuraa yleiskatsaus Karjalan Sosialistisen Neuvostotasavallan oloista sen 60-vuotisjuhlan johdosta. Koulunjohtaja Otto Mertanen kirjoittaa suomeksi suomenkielen harrastuksesta Eestissä. V. Ernits polemisoi runoilija Henrik Visnapuuu kanssa „romahtuvan Suomen sillan“ puolustukseksi. A. Oras esittää pari käännösnäytettä mordvalaisesta runoudesta sekä A. Reisman kolme erzä-mordvan arvoitusta käännöksineen. Seuraa V. Ernitsin arvostelu B. Linden kirjoittamasta „Keski-Eurooppa“-kirjasta. Seuraa tri P. Speekin lyhyt elämäkerta sekä yleiskatsauksia Fenno-Ugrian, Rajaseutujen Seuran sekä ylioppilaiden heimoedustuksen toiminnasta (Ilmar Tõnisson), „Eesti Hõimun“ vuosikertomus sekä pikkutietoja heimotyön alalta Eestistä, Suomesta, Venäjältä, Liivistä y. m.

Hõimusuhete alal ilmunud uusimat kirjandust:

Aus den Forschungsarbeiten des Ungarischen Wissenschaftlichen Instituts in Tartu (Dorpat). Herausgegeben von **Stephan v. Csekey**. (Bibliotheca Hungarico-Estica Instituti Litterarum Hungarici Dorpatensis Nr. 8-13.) Tartu (Dorpat) 1930. 544 lk. 7 kr.

Csekey, Stephan v., Estnisch-ungarische Beziehungen und das Ungarische Wissenschaftliche Institut in Tartu (Dorpat). (Bibliotheca Hungarico-Estica Instituti Litterarum Hungarici Dorpatensis Nr. 8.) Tartu (Dorpat) 1930. 87 lk. 2 kr.

Csekey Stephan v., Das Staatsangehörigkeitsrecht in Estland. Berlin 1930. 48 lk. 2.50 kr.

Csekey Stephan v., Die Verfassungsentwicklung Estlands 1918.—1928. Tübingen 1928. 102 lk. 4 kr.

Csekey, István, Északi irások. [Kirjutusi põhjalast.] Budapest 1928. 230 lk. Piltidega ja joonistega. 6.50 kr.

Csekey, István, A finn és észt jogrendszer. [Soome ja eesti õigussüsteem.] Budapest 1928. 64 lk. Soome- ja eesti kirjandusega. 1.50 kr.

Csekey, István, A kisebbségi kultúráutonómia Észtországbán. [Vähemusrahvuste kulturomavalitsus Eestis.] Budapest 1928. 32 lk. Välismaa ja eesti kirjandusega. 1 kr.

Saada Ungari Institundi (Tartu, Ülikool) ja O/Ü. J. G. Krüger'i raamatukaupluse (Tartu, Rüütli t. 11) kaudu.

ILLUSTREERITUD KUUKIRI

OLION

Väljaandja Georg Naelapea. Toimetaja David Karopun.

I aastakäik. 1930. Senni ilmunud 9 nrit.

„Olion“ on kujunenud **sisu- ja pildirikkaimaks** ajakirjaks Eestis.

„Olioni“ sisulise väärtuse tagab **esmajärguline kaastöö**.

Välimuselt on kuukiri senniolematult peen. Suurem osa illustratsioone kriitpaberil.

„Olion“ ilmub iga kuu umbes 4 trükipoogna suuruses, suures albumikaustas. Lisaks erivihuna:

«Lahtised lehed».

„Olioni“ kirjutised haaravad väga mitmesuguseid probleeme nii kirjandus-kunstiliselt kui poliitiliselt ja majanduslikkudelki tööväljadelt. . . Kuna reproduktsioonid on enamikus kriitpaberil ja tehniliselt kõigiti õnnestunud, siis moodustavad need väärtusliku kogumiku eesti ja välismaa kunstitöist. Juba see üksinda annab ajakirjale tunnustatava kandepõhja ja tõstab ta muude perioodiliste väljaannete seas esikohale. . .

. . . siis tohiks küll „Olion“ kokkuvõttes olla säärane väljaanne, mis igas kodus ja lugemislalual peaks olema käepärast. Ja mitte ainult ajaviitena, vaid tõsise kultuurtegurina.“

Rj. „Postimees“ nr. 263, 1930.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tartu, Riia tänav nr. 64-3.

Telefon nr. 5-42.

Tellimishind:

Aastas 6 kr., poolaastas 3 kr.; välismaale 12 kr. Üksik nr. 75 senti.

Tellimiste vastuvõtmine peale talituse ka kõigis postkontoreis.

Ajakirja „EESTI HÕIMU“

tellimine 1931. aastaks on alanud.

„Eesti Hõim“ ilmub 4 korda aastas, tuues ülevaateid ja teateid Soomest, Ungarist, liivlastest, Venemaal asuvatest hõimurahvastest ja väliseestlastest, samuti hõimuküsimuse arenemisest Eestis, avaldades ühtlasi kirjutisi hõimutöö põhimõttele küsimuste üle ja ülevaateid hõimukirjandusest.

„Eesti Hõimu“ on senni ilmunud 3 aastakäiku, milliste täiskomplekte on veel vähesel arvul saadaval, hinnaga 1 kr. aastakäik.

„Eesti Hõimule“ on senni kaastööd teinud: Ungarist: luuletaja Ivan Antal, prof. dr. S. Csekey, Ungari saadik Eestis dr. M. Jungerth, Ungari luuletaja Menyhért Kiss, Ungari saatkonna sekretär A. Szent Miklósy, endine ungari keele lektor Tartu ülikoolis dr. E. Virányi; Soomest: mag. Elsa Enäjärvi-Haavio, mag. Vilho Helanen, õpetaja O. Mertanen, endine Soome saatkonna sekretär mag. Niilo Orasmaa, Soome saatkonna sekretär mag. Teo Snellman, Soome saadik Eestis Arne Vuorimaa; Liivist: luuletaja K. Stalte; Väliseestist: Leedu eesti seltsi esimees J. Holsmann Kaunast, õpetaja V. Horn Riiast, kirikuõpetaja A. Häussler Riiast, saadik dr. O. Kallas Londonist, konsuliproua O. Mutt New-Yorgist, dr. P. A. Speek Washingtonist, saadik E. Virgo Riiast; Eestist: V. Ernits, eesti rahvaluule arhiivi juhataja dr. O. Loorits, prof. dr. J. Mägiste, V. Neggo, A. Oras, mag. E. Päss, M. Pukits, A. Reisman, Saamuel Sommer, K. E. Šööt, Ilmar Tõnisson, setu lauluema Anne Vabarna, mag. P. Voolaine.

„Eesti Hõim“ sisaldab igas numbris soomekeelseid palasid eestikeeliste joonealuste sõnaseletustega.

„Eesti Hõimu“ annab 1931. a. välja asutis Fenno-Ugria ülesandel Akadeemiline Hõimuklubi, üliõpilaste hõimuesinduse toetusel. „Eesti Hõimu“ vastutavaks toimetajaks on 1931. a. prof. dr. J. Mägiste, tegel. toimetajaks mag. E. Päss.

„Eesti Hõimu“ tellimishind on 1 kroon aastas, õpilastellimine 50 senti, toetustellimine alates 5 kroonist, autellimine alates 10 kroonist.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid, asutis Fenno-Ugria büroo Tallinnas Lai tän. 1, tel. 12-15, kuni 1. jaan. 1931. „Eesti Hõimu“ toimetus Tartus, Uus-Savi tän. 2-3, tel. 7-22, 1. jaan. 1931 alates Tartus, Üliõpilasmajas, Akadeemilise Hõimuklubi ruumes, tel. 2-91.